

Norads årsrapport 2017

Omslagsfoto: Ken Opprann

Bildetekst: Burundi jobber GAVI målrettet med å vaksinere barn. Tre dager i uken kommer mødre med sin barn til vaksinasjonsenteret i Rumonge. GAVI reiser også ut til mødre som ikke har muligheten til å komme til senteret.

På verdensbasis har GAVI bidratt til vaksinerings av mer enn 370 mill. barn. Judtih Niyomwungere (nærmest) og Francine Girukwayo jobber på spreng for å vaksinere alle barna som har kommet for å få vaksine på helsesenteret.

Norad
Direktoratet for utviklingssamarbeid
Postadresse: Postboks 8034 Dep, 0030 OSLO
Besøksadresse: Ruseløkkveien 26, Oslo
Tlf: +47 23 98 00 00 / Fax: +47 23 98 00 99

www.norad.no / postmottak@norad.no

Omslagsfoto: Ken Opprann
ISBN: 978-82-7548-967-6

Innholdsfortegnelse

Del I: Leders beretning	2
Del II: Introduksjon til Norad og hovedtall	4
1. Hovedoppgaver og organisasjon	4
2. Utvalgte hovedtall	5
Del III: Årets aktiviteter og resultater	5
1. Innledning	6
2. Effektivitet, kvalitet og kontroll	6
2.1 Tilskuddsforvaltning	6
2.2 Faglig rådgivning og kvalitetssikring	9
3. Tematiske områder	12
3.1 Utdanning	12
3.2 Helse	13
3.3 Klima, miljø og ren energi	15
3.4 Næringsutvikling/privat sektor	17
3.5 Humanitær bistand og innsats i sårbare stater og regioner	18
3.6 Kvinners rettigheter og likestilling	19
3.7 Menneskerettigheter	19
3.8 Andre områder	20
4. Evaluering	23
5. Kommunikasjon	25
6. Klima- og skoginitiativet	28
6.1 Analyse	28
6.2 Prioriteringer for 2017	29
6.3 Status - multilaterale avtaler i 2017	31
6.4 Status - bilaterale og mindre avtaler, samt avtaler som ble inngått i 2017	34
6.5 Avtaler inngått i 2017	35
6.6 Sivil samfunnsporteføljen	35
6.7 Evaluering, Klima- og skoginitiativet	36
Del IV: Styring og kontroll av virksomheten	38
Del V: Vurdering av framtidsutsikter	42
Del VI: Årsregnskap	43
Vedlegg 1: Norads rapporter, studier mv. i 2017 (gjennomført av eller bestilt av Norad)	55
Vedlegg 2: Norads verv i styrever, arbeidsgrupper mv.	58
Vedlegg 3: Konferanser, seminarer mv. arrangert av Norad/med Norad som medarrangør	62

Del I: Leders beretning

Utenriksdepartementet overførte en rekke oppgaver til Norad i 2017. Det ble et travelt og utfordrende år med store behov for omstilling, slik at både nye og eksisterende oppgaver ble ivaretatt på en god måte.

Betydelige forvaltningsoppgaver innen globale helse og utdanning, inklusive styreverv i utvalgte organisasjoner og fond, ble overført fra Utenriksdepartementet tidlig i 2017. Senere fulgte omfattende deler av porteføljene knyttet til klima, miljø, energi, matsikkerhet og klimatilpasset landbruk. Ansvar for bistandsfaglig kvalitetssikring av hoveddelen av norsk bistand ble samlet i Norad høsten 2017. Det var nær dialog og et godt samarbeid med departementet gjennom hele fjoråret om endringene og behov for løpende justeringer.

En rekke effektiviseringstiltak ble igangsatt og Norads relative driftskostnader sank med nærmere 40 prosent ifølge den administrative gjennomgangen av Norad som KPMG foretok på vegne av departementet.

Forberedelse av etablering av Kunnskapsbanken ble en viktig oppgave i fjor. Kunnskapsbanken, etablert 1. mars 2018, samler ulike faglige programmer som dreier seg om kompetanseoverføring og institusjonssamarbeid. Kapasitetsutvikling av offentlig sektor i utviklingsland var også temaet for Resultatrapporten 2017, der resultater av norsk kompetanseoverføring gjennom flere år ble presentert. Sekretariatsfunksjonen for Likestilling for utvikling-programmet (LIKE) ble opprettet i 2017. En forsterket innsats innen skatt og planlegging av Skatt for utvikling-programmet fortsatte og inngår i Kunnskapsbanken. Fisk for Utvikling-programmet inngår som del av det faglige samarbeidet i Kunnskapsbanken, og Norad overtok i 2017 det nye forskningsfartøyet 'Dr. Fridtjof Nansen'. Dette er det tredje i rekken av forskningsfartøy som arbeider i utviklingsland.

Bærekraftsmålene og Agenda 2030 er nå godt forankret i norsk utviklingssamarbeid og danner rammen for Norads arbeid. I 2017 bidro Norad til stortingsmeldingsarbeidet til departementet, særlig til meldingen om bærekraftsmålene 'Felles ansvar for felles fremtid' (Meld. St. 24) og til operasjonalisering av tilnærmingen om at 'ingen skal utelates'. En økende andel av verdens fattige lever i sårbare stater, og Norad bidro til utviklingen av Utenriksdepartementets strategiske rammeverk for forsterket norsk innsats i sårbare stater og regioner.

Arbeidet for å øke kunnskapen om bærekraftsmålene i befolkningen fortsatte. 26. august vandret over 7 000 turgåere opp Gaustatoppen med hodelykter. Det ble også arrangert en nattvandring til Keiservarden i Bodø i september. Filmer, fotografier og kunnskap om målene ble promotert i ulike sosiale medier før, under og etter nattevandringene. Verdens vakreste nattvandring ble gjennomført for andre året på rad og inngår i en fireårig satsing for å øke kjennskapen til og kunnskapen om bærekraftsmålene. Vandringene er symbolske handlinger på det krafttaket verden sammen må ta for å nå bærekraftsmålene innen 2030. Målinger før og etter nattevandringene viser at kjennskapen til målene øker. I tillegg gjennomførte Norad en kampanje for å øke kunnskapen om den norske klima- og skoginnsatsen på vegne av KLD. 'Save Tropical House' nådde over 4,5 millioner og om lag 100 000 var innom kampanjenettsiden.

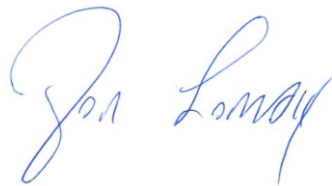
Totalt forvaltet Norad i overkant av ni milliarder kroner i 2017. Økningen via UD's budsjett var på mer enn 130 prosent, mens antall avtaler økte med kun syv prosent. Om lag 30 prosent av avtaleporteføljen per 1. januar ble avsluttet i løpet av året. Flere tilskuddsordninger enn tidligere ble

kunngjort, scoringssystemer videreutviklet og innen næringsutvikling ble en ny, søknadsbasert ordning med større involvering av næringslivet etablert.

Norad jobber videre med organisasjon, ledelse og samhandling. Både KPMG-rapporten og det egeninitierte arbeidet via AFF har gitt viktige innspill til håndtering av endringer og effektivisering av organisasjonen.

Samlet mener jeg at Norad har levert godt på et oppdrag i endring i 2017. Ressursbruken ble holdt innenfor tildelte budsjetttrammer. Revisjonen for 2017 er ikke klar. Riksrevisjonen har ikke hatt vesentlige merknader til Norad de siste årene.

Oslo, 14. mars 2018

Jon Lomøy
direktør

Del II: Introduksjon til Norad og hovedtall

1. Hovedoppgaver og organisasjon

Norads oppgaver er forankret i Instruks for Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) gitt ved kongelig resolusjon av 13. desember 2013.

Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) er en fagetat administrativt underlagt Utenriksdepartementet (UD). Fagetaten Norad er en integrert del av det forvaltningsmessige apparat for utviklingssamarbeidet.

I saker som gjelder klima- og skogsatsingen, er Norad underlagt Klima- og miljødepartementet (KLD).

Norad har som hovedoppgave å:

- Gi faglige råd på det utviklingspolitiske området til Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene
- Bistå Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene i arbeidet med kvalitetssikring av norsk utviklingssamarbeid
- Initiere og gjennomføre uavhengige evalueringer av utviklingssamarbeidet
- Kommunisere om langsiktig utviklingssamarbeid og resultater
- Forvalte tilskuddsordninger på utviklingsfeltet i henhold til årlig tildeling fra Utenriksdepartementet

I saker som gjelder klima- og skogsatsingen, ivaretar Norad de samme oppgaver overfor Klima- og Miljødepartementet.

Norad disponerer årlige tildelinger fra Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Tildelinger og føringene for bruken av pengene gis i årlige tildelingsbrev.

Endringer i 2017

2017 var preget av omfattende overføring av tilskuddsmidler og medfølgende oppgaver og avtaler fra UD til Norad, samt kvalitetssikring for programområde Internasjonal bistand (03-området).

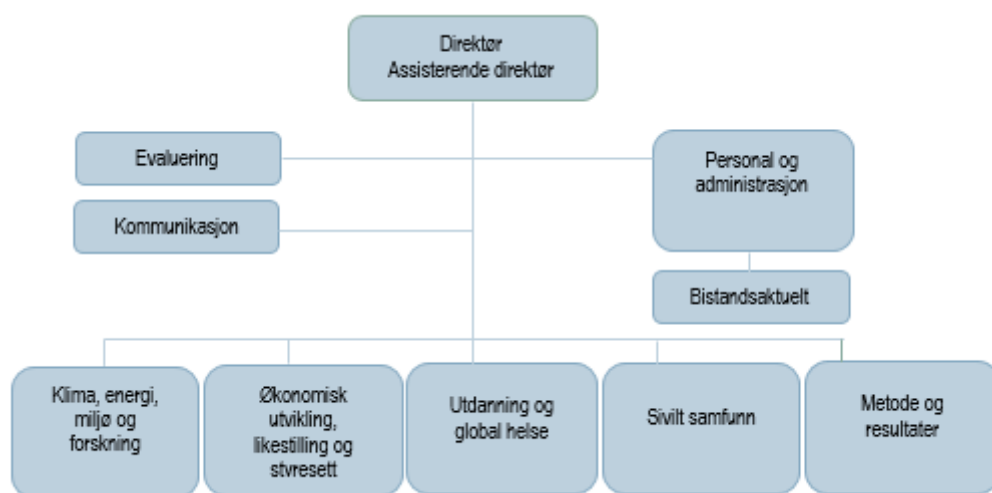
Politisk beslutning om å flytte ansvaret for global helse og utdanning og forvaltning av betydelige tilskuddsmidler fra UD ble iverksatt 16. januar. Norad nedsatte et tverrfaglig overføringsprosjekt som sørget for en smidig og effektiv overføring av tilskuddsavtaler. Andre nye store oppgaver var knyttet til overtakelse av styreplasser og å bistå UD med å svare ut bestillinger fra politisk ledelse innen helse og utdanning (produksjon av flak, talepunkter, innlegg, mediehenndelser og reiser). Sistnevnte oppgaver ble delvis tilbakeført til departementet i løpet av året. Overføringen av nye oppgaver og avtaler har gått bra selv om vi i en overgangsperiode måtte nedprioritere våre faglige tjenester til ambassadene. Norad ser nå positive ringvirkninger av å samle en større del av porteføljeansvaret.

Overføring av tilskuddsmidler innen klima og miljø, fornybar energi, og matsikkerhet og klimatilpasset landbruk ble iverksatt 1. juni 2017. For å sikre smidig overgang ble det opprettet tverrfaglige overføringsprosjekt både i Norad og UD.

Kvalitetssikring innen programkategori Internasjonal bistand (03-området) ble overført fra UD til Norad i august. Med dette fikk Norad ansvar for juridisk, forvaltnings- og resultatfaglig rådgivning, samt kvalitetssikring for alle ambassader og avdelinger i UD som forvalter 03-midler. Unntak ble gjort for noen budsjettposter der kvalitetssikringsansvaret fortsatt ligger i UD¹.

Overføring av oppgaver medførte nye krav og arbeidsformer. Sammen med økt volum på forvaltningsmessige oppgaver la dette et høyt press på berørte avdelinger. I forståelse med UD økte Norad bemanningen i disse avdelingene for å styrke faglig kompetanse og kapasitet knyttet til overføring av nye ansvarsområder, og styrket kompetansen innen bistandsforvaltning. Det er fremdeles behov for å arbeide videre med arbeidsdeling mellom Norad og UD, effektive arbeidsformer og resultatoppnåelse på områder der Norad nå har et hovedansvar.

Organisasjonskart

Norad ledes av direktør Jon Lomøy. I tillegg til direktøren besto ledergruppen per 31. desember 2017 av Marit Brandtzæg (assisterende direktør), Eva Bratholm, Wenche Fone, Erik Aakre, Paul Fife, Tori Hoven, Tale Kvalvaag, Liv Sigurdsson og Per Øyvind Bastøe. Norad er lokalisert i Bygdøy Allé 2.

2. Utvalgte hovedtall

Samlet tildeling post 01-99	2016	2017		
		U D	KLD	Total
Samlet tildeling post 01-99	4 655 294 000	8 299 899 000	1 331 710 000	9 631 609 000
Driftsmidler				
Samlet tildeling ordinær driftspost 141.01 og 1482.01*	275 567 000	280 267 000	31 710 388	311 977 388
Driftsutgifter/kostnader 141.01 og 1482.01	259 204 000	267 415 386	30 186 819	297 602 205
Utnyttelsesgrad samlet tildeling post 141.01 og 1482.01	94,5 %	95,4 %	95,2 %	95,4 %
Lønnsandel av driftsutgifter 141.01 og 1482.01	65 %	73,3 %	51,5 %	71,2 %
Lønnsutgifter inkl. sosiale kostnader pr årsverk	703 374	845 254	942 258	851 695
Antall årsverk per 31. desember	242	232	16,5	248,5
Tilskuddsmidler				
Tildeling, tilskuddsposter	4 310 904 000	7 950 189 000	1 300 000 000	9 250 189 000
Antall budsjettposter	20	19	1	20
Utnyttelsesgrad tilskuddsposter samlet, i prosent	98 %	99,2 %	99,3 %	99,2 %

*omfatter ikke 160.01 og 165.01

¹ Humanitær bistand, menneskerettigheter/demokrati og fred og forsoning

Del III: Årets aktiviteter og resultater

1. Innledning

Norad har i 2017 gjennomført sine oppgaver i samsvar med krav og føringer i tildelingsbrev. Norad gir nedenfor en vurdering av innsats, aktiviteter og måloppnåelse.

Som overordnet tema utgjør Agenda 2030 og bærekraftsmålene rammen for Norads arbeid. Norad har arbeidet systematisk for å integrere og fremme bærekraftsmålene i alle de tematiske områdene vi arbeider med. Deler av arbeidet går på tvers av tema. Norads nettverk for bærekraftsmålene bidrar til at det samlede bistandssystemet trekker i samme retning. I 2017 inkluderte dette blant annet å frambringe kunnskap og data for nye tilnærminger til arbeidet med å utrydde fattigdom og for at ingen skal utelates. Norad er sentral i den offentlige folkeopplysningen for bærekraftsmålene og bidrar også til UD's arbeid med å rapportere på oppfølgingen av agendaen.

Med Agenda 2030 har verden forpliktet seg til at ingen skal utelates fra utviklingen som de 17 bærekraftsmålene og 169 delmål uttrykker ambisjonsnivået for. I arbeidet med konseptnotat for hvordan Norge bør arbeide med at ingen skal utelates i utviklingssamarbeidet så Norad særlig på årsakene til ekskludering og marginalisering, og hvordan målsettingen om at ingen skal utelates kan operasjonaliseres i ulike sektorer. På overordnet nivå har menneskerettighetsdimensjonen og en flerdimensjonal forståelse av fattigdom vært viktige innspill fra Norad. Notatet lå til grunn for et seminar i UD/Norad om temaet. Som en del av arbeidet med å bedre kunnskapsgrunnlaget om at ingen skal utelates ga også Norad det anerkjente Brookings-instituttet i 2017 et oppdrag i å utarbeide en [analyse](#) av hvilke land som er lengst unna å nå målene og hva det betyr for innretningen av bistanden framover. Analysen ble mottatt på nyåret 2018, og er offentlig tilgjengelig på norad.no

2. Effektivitet, kvalitet og kontroll

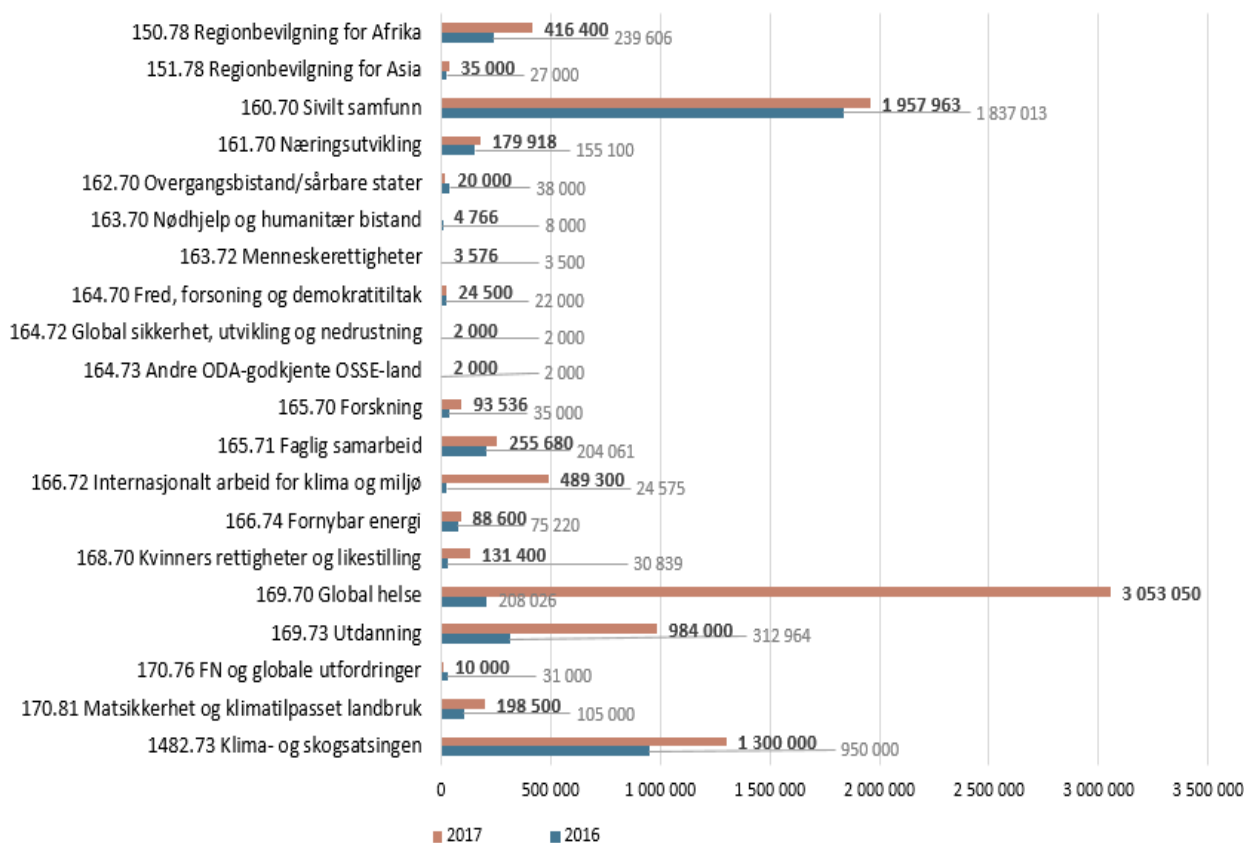
2.1 Tilskuddsforvaltning

Norad forvaltet ved utgangen av 2017 vel 9,25 mrd. kroner mot vel 4,31 mrd. kroner ved årsskiftet 2016/2017. Økningen på tildelte tilskuddsmidler fra UD var på 137 prosent, mens økningen fra KLD var på 27 prosent.

Gjennom forvaltning av samlet tildeling over tilskuddsposter leverer Norad resultater innen hele bredden av regjeringens satsingsområder. Norads støtte har gått via globale initiativ, bedrifter og via norske, lokale og internasjonale organisasjoner og institusjoner. Etter at samlet norsk bistandsstatistikk er offentliggjort avgir Norad 30. april 2018 rapport på resultater innen de budsjettposter Norad forvalter. Omtalen i denne årsrapporten gjelder i første rekke forvaltningsmessige forhold.

Tildelingene forvaltes i tråd med ulike ordningsregelverk. Flere av tilskuddsordningene er konkurransebaserte og kunngjøres, enten direkte eller ved almen kunngjøring. UD etablerte i september en plattform for elektronisk innsending av søknader (Tilskuddsportalen). Norad gjennomførte to utlysinger gjennom portalen med gode resultater. Se omtale i Kap V *Styring og kontroll*.

Tildelte tilskuddsmidler fordelt på kapittel/post - 2017 sammenlignet med 2016

Avtale- og partnerreduksjon og konsentrasjonspolitikken

I Tildelingsbrev nr. 1-2017 ble det satt som mål at Norad skulle redusere antall avtaler og avtalepartnere med hhv. 15 og 10 prosent. Budsjettøkningen gjennom året påvirket muligheten til å nå dette målet. Norad har arbeidet målrettet med dette, samt søkt ytterligere geografisk og tematisk konsentrasjon i Norads eksisterende portefølje. Norad har også arbeidet med å konsentrere porteføljene som er overført fra UD og innen nye satsinger.

I løpet av 2017 avsluttet Norad 227 avtaler, vel 30 prosent av avtaleporteføljen Norad hadde per 1. januar 2017. Dette viser at Norads portefølje ikke er statisk, ved at et betydelig antall avtaler avsluttes og nye avtaler inngås i løpet av et år. Ved lansering av nye satsinger søker Norad å holde antall partnere på et begrenset nivå. Samtidig må det skapes rom for nye partnerskap når nye satsinger kunngjøres.

Ved årets slutt viser tallene at Norad hadde økt antall avtaler med sju prosent, og redusert antall avtalepartnere med fem prosent. Norad vurderer økningen i antall avtaler å være beskjedent gitt budsjettøkningen og vi vurderer reduksjonen i antall partnere som tilfredsstillende.

70-75 prosent av alle avtaler gjelder sivilsamfunnsorganisasjoner, private næringslivsaktører og forskningsinstitusjoner. Disse er inngått etter offentlige utlysninger av konkurransebaserte ordninger.

Et eksempel på geografisk konsentrasjon er at det i utlysningene av bedriftsstøtte og strategiske partnerskap ble opplyst at kvalifiserte prosjekter i seks av fokuslandene ville bli gitt prioritet, i tråd med Meld. St. 35 (2014-2015) Sammen om jobben. Et annet eksempel gjelder Kap. 160, post 70 som ikke er underlagt føringen om at norsk utviklingsbistand skal konsentreres geografisk. Etter

oppfordring fra Norad reduserte flere av de store organisasjonene i 2017 antall land der de har programmer med Norad-støtte.

Antall partnere som mottar informasjonsstøtte ble redusert med 30 prosent sammenliknet med 2016. Den generelle rammevilkårsordningen for næringsutvikling ble konsentrert på færre avtalepartnere og konsolidert ved at flere avtaler med én partner ble slått sammen til én avtale.

I den grad det har vært mulig, er langsiktig og humanitær bistand blitt vurdert i sammenheng hos den enkelte sivilsamfunnsorganisasjon. I 2017 så UD og Norad på hvordan man kan samhandle bedre når det gjelder tildelinger til norske sivilsamfunnsorganisasjoner over regionbevilgningene. Dette vil bli fulgt opp videre i 2018, med formål bedre samordning og forenkling.

Norad har etter enighet med UD etablert et avslutningsteam for å bistå UD, Norad og ambassadene til mer effektiv avslutning av prosjekter. Teamet er operativt fra årsskifte 2017/2018. Arbeidet bidrar til reduksjon av avtaler og partnere. På sikt er det et mål at teamets arbeid også skal bidra til å systematisere læring og videre bruk av resultatinformasjon fra avsluttede tiltak som del av arbeidet for å få bedre resultater i utviklingssamarbeidet.

Kvalitetssikring og kontroll i tilskuddsforvaltningen

Norad legger vekt på kvalitetssikring i alle ledd i behandling av søkere og avtaler. Innen de kunngjøringspliktige ordningene er kravene for tildeling tilpasset den enkelte tilskuddsordning. For alle er forventete eller oppnådde resultater og utviklingseffekt vesentlig. I tillegg vurderes søkerens kapasitet og kvalitet. Innen sivilsamfunns- og næringslivsstøtten benytter Norad systemer hvor søknader blir vurdert og vektet etter gitte kriterier og krav. Søkere med svake resultater fases ut. For å vurdere søknader fra norske sivilsamfunnsorganisasjoner om støtte over Kap 160, post 70 benyttet Norad også i 2017 vurderingsverktøyet RAM. Tilnærmingen har bidratt til en mer systematisk vurdering av søknadene og større grad av åpenhet rundt Norads vurderinger.

Ordningen med obligatorisk kvalitetssikring av alle avtaler over 50 mill. kroner ble videreført i 2017. Ordningen skal bidra til å sikre tilstrekkelig forvaltningsfaglig kvalitet i vurderinger av resultat- og risikostyring, samt forvaltningsmessige og økonomiske forhold forut for avtaleinngåelse. I løpet av året ble det gjennomført 24 kvalitetssikringer av slike avtaler til et samlet beløp på ca. 5,8 mrd. kroner. Basert på erfaringer fra 2016 og 2017 videreføres ordningen, med enkelte justeringer.

Ordningsregelverkene fastsetter når juridisk kvalitetssikring er obligatorisk. Rutinemessig kontroll av signerte avtaler indikerer at råd som er gitt i hovedsak følges. Som følge av den endrete arbeidsdelingen mellom UD og Norad hva gjelder kvalitetssikring, har enkelte seksjoner i UD i større grad benyttet Norad for juridisk kvalitetssikring av avtaler.

Kvalitetssikring og kontroll	2015	2016	2017
Antall forvaltningsgjennomganger ambassader	9	5 (6)	7
Antall avtaler juridisk kvalitetssikret	313	357	338
Antall obligatoriske kvalitetssikringer		6	24

Resultatfaglige vurderinger har vært viktig for å styrke resultatmålingen og evne til å rapportere på resultater av tilskuddsmidler forvaltet av Norad. Dette har blant annet omfattet kvalitetssikring av to søknadsrunder for nye rammeavtaler med sivilsamfunnsorganisasjoner (både norske og internasjonale).

Det ble utført sju forvaltningsgjennomganger ved utvalgte ambassader. Det vises til 'Årsrapport forvaltningsgjennomganger 2017'. Norad har levert innspill til UD om revisjon av mandat og metode for forvaltningsgjennomganger.

For å bidra til mer enhetlig praksis i behandling av klager på avslåtte tilskuddssøknader påbegynte Norad arbeidet med en intern, elektronisk, veileder i 2017. Denne forventes ferdigstilt første kvartal 2018.

Økonomiske misligheter og nulltoleranse

Krav om god internkontroll og forvaltningskompetanse har blitt tydeligere i kontrakter med tilskuddsmottakere. Regjeringens arbeid med nulltoleranse for misbruk av bistandsmidler blir fulgt opp av Norad med både

År	Varslingssaker		
	2015	2016	2017
Saker opprettet	33	24	51
Saker avsluttet	39	36	32
Totalt tilbakebetalt i hele kroner	1 412 225	3 995 062	1 734 713

forebyggende, avdekkende og reaktive tiltak. Ved forhåndsvurdering, opplæring og tydelige krav til kontroll søker Norad å forebygge misbruk av midler. Norad fikk i 2017 totalt 97 henvendelser om mistanke om misligheter. Det er en økning på 45 prosent fra 2016. Det ble opprettet 51 varslingssaker, en økning på 112 prosent sammenlignet med 2016. Det synes å være en økende bevissthet blant tilskuddsmottakere om at avdekking og oppfølging av misligheter i egen organisasjon er uttrykk for fungerende internkontroll. Varslingsteamets årsrapporter finnes under www.norad.no/varsling.

2.2 Faglig rådgivning og kvalitetssikring

I tråd med regjeringens hovedprioriteringer og føringer fra departementet har Norad levert faglig rådgivning og kvalitetssikring for å bidra til å styrke den faglige og forvaltningsmessige kvaliteten av norsk utviklingssamarbeid. Norad gir råd om hvordan Norges utviklingssamarbeid best kan utformes og gjennomføres for å oppnå varige utviklingsresultater. God forståelse for globale utfordringer fordrer tverrfaglig samarbeid. For å sikre at rådene vi gir er relevante vektlegger Norad tverrfaglig samarbeid om bestillinger, inkl. bruk av arbeidsgrupper. Noen av arbeidsgruppene nevnes under tematiske områder. Norads råd knytter seg til tematiske områder, landkontekst og partnere samt innspill til utredninger og gjennomganger. Norad mottar ved årsskiftet innmelding om behov for faglige tjenester. Selv om det er endringer gjennom året, gir innmeldingen en indikasjon på hvordan behov for faglige tjenester fordeler seg mellom ambassadene. I 2017-innmeldingen sto ambassader i fokusland for om lag 75 prosent av innmeldt tidsbruk. Fokusland i sårbare stater sto for 20 prosent.

Styrerelatert arbeid

Som del av endringene i 2017 har Norad overtatt flere styreplasser. Endring av norsk representasjon i styre og komiteer har gått bra. Norad har holdt UD orientert om styrerelatert arbeid og avklare mandat til norsk posisjon når nødvendig. Erfaringen viser at det er gunstig at ansvaret for tilskuddsmidlene og styreverv er samlet, da dette gir sammenheng mellom forvaltning og posisjoner.

Ved aktiv oppfølging av partnere og avtaler gjennom styreverv og annet styrerelatert arbeid har Norad mulighet til å påvirke organisasjonenes virksomhet, og arbeide for at norsk utviklingspolitikk blir del av organisasjonens politikk. Dette gjøres gjennom å representere norske myndigheter i styre

(se vedlegg 2), ofte i strukturert samarbeid med andre givere, deltakelse i tekniske komiteer underlagt styret, supplert med bilateral kommunikasjon med sekretariater. Norad har styrket kommunikasjonen med utenriksstasjoner, både for å få innspill i forkant av styremøter og for å dele informasjon i etterkant av viktige beslutninger.

Særlig innen global helse, klima og miljø, men også for utdanning og energi er en stor del av norske tilskuddsmidler kanalisert gjennom globale fond. Eksempler fra områder der Norad er representert som styremedlem er Global Energy Efficiency and Renewable Energy (GEEREF). Dette er et 'fund-of-funds' som investerer kommersielt i regional fornybar energi og energieffektiviserings-fond som gjennom gavebistand fra Norge, Tyskland og EU har kunnet tiltrekke privat investering. Norad tok også over styreplassen av den globale miljøfasiliteten (GEF) i forbindelse med overføringen av klima- og miljø-porteføljen fra UD. Det har vært høy aktivitet i fondet knyttet til påfyllingsforhandlinger for den neste fireårsperioden. Norads innsats i styrerelatert arbeid knyttet til de globale fondene står også beskrevet under den tematiske rapporteringen.

Resultat- og forvaltningsfaglig arbeid

For å styrke resultatmålingen og evnen til å rapportere på resultatene av bistandsmidlene, er det levert resultatfaglig rådgiving til UD, KLD og ambassadene. Resultatfaglige vurderinger har videre vært en sentral del av den interne forvaltningen av tilskudd. Dette har blant annet omfattet kvalitetssikring av en rekke klima- og skogrelaterte tiltak og programmer, og programmer og strategiske rammeverk for multilaterale organisasjoner, inkludert UNDP, Unicef, UNFPA og UN Women.

Avtalemalen for multilaterale organisasjoner ble ferdigstilt i 2017. Det ble foretatt mindre justeringer i de øvrige malene. Erfaringene viser at malene fungerer godt og har effektivisert arbeidet med utarbeidelse av avtaleutkast.

Det har vært betydelig løpende rådgivning om institusjonssamarbeid, herunder til Ofu, Ffu og LIKE. Det er etablert en arbeidsgruppe for å vurdere alternative modeller for institusjonssamarbeid og analysere hvilke konsekvenser valg av modell har for roller og ansvar til de forskjellige aktørene, samt utvikle en veileder. Ferdigstilling av avtalemaler for institusjonssamarbeid avventer resultatet av dette arbeidet.

Også arbeidet med å oppdatere og forbedre Grant Management Manual i 2017 var omfattende. Arbeidet var i tillegg vært rettet mot inkludering av bærekraftsmålene, samt behovet for digitalisering og brukervennlighet, og tilpasninger til Tilskuddsportalen. Arbeidet forventes ferdigstilt i løpet av 2018.

Antall innsynsbegjæringer økte kraftig i 2017, og inkluderte mer omfattende begjæringer og masseinnsynskrav. I en periode var antall krav så høyt at behandling av disse påvirket Norads kjernevirksomhet. I denne perioden fant Norad det nødvendig å justere rutinen for innsynsbehandling for å sikre at vårt samfunnsoppdrag fikk prioritet. Stadig flere søkere har klaget på avslag og bedt om utvidet begrunnelse. Veilederen for hvordan innsynsbegjæringer skal håndteres har blitt oppdatert, blant annet for å dekke håndtering av masseinnsynskrav.

Norad har holdt en rekke kurs ved Utenrikstjenestens kompetansesenter (UKS). Dette har blant annet omfattet Grunnkurspakken i tilskuddsforvaltning som ble holdt åtte ganger, inkludert heldagskurs innen resultat- og risikostyring og økonomistyring. To fordypingskurs om resultat- og

risikostyring ble avlyst på grunn av for få påmeldte. Det er videre gjennomført kurs for eksterne partnere og medarbeidere ved ambassadene i tillegg til intern opplæring.

Sekretariatsfunksjoner

Norad ivaretok sekretariatsfunksjonen for *Olje for utvikling* (Ofu)-programmet. Sekretariatet forberedte i 2017 fire styringsgruppemøter hvor det la fram 30 saker.

I 2017 hadde Ofu-programmet 12 land i planleggings- eller gjennomføringsfasen, hvorav Norad forvalter landprogrammene på Cuba, i Irak, Myanmar og Libanon. Norad var også ansvarlig for kartlegging/vurdering av samarbeid med Colombia, Egypt, Guyana og Somalia.

Sekretariatene for Fisk for utvikling (Ffu) og Likestilling for utvikling (LIKE) omtales nedenfor.

Tverrgående hensyn

Norad utarbeidet forslag til, og bidro til å ferdigstille, ny veileder for resultater, risiko og tverrgående hensyn. Norad holdt kurs om tverrgående hensyn for lokalansatte våren 2017.

I vurdering av søknader om midler fra blant annet Kap 160, post 70 for 2017 ble menneskerettigheter og likestilling systematisk vurdert og fulgt opp som to av fire tverrgående hensyn og som en del av søknadens risikoanalyse. I vurderingene legger Norad også vekt på organisasjoners forvaltningskapasitet, herunder anti-korrupsjonsrutiner.

Brukerundersøkelse – faglige tjenester

Innen faglig rådgivning og kvalitetssikring er Norads leveranser bidrag i prosesser der UD eller en ambassade har ansvaret for sluttresultatet. Avstanden fra Norads aktiviteter til målgrupper gjør at resultater for målgruppene ikke direkte kan tilskrives Norad. Dette påvirker i hvilken grad etaten kan vurdere og rapportere om resultatoppnåelse innen disse hovedoppgavene. Norad har derfor gjennomført en årlig spørreundersøkelse om kvalitet og relevans i rådgivning og kvalitetssikring. For 2017 foreligger tall for ambassadene.

På spørsmål om ambassadene samlet sett er fornøyd med Norads tjenesteyting, er det noe tilbakegang når vi ser 'meget fornøyd' og 'fornøyd' samlet, men en liten økning som er 'meget fornøyd'. Ambassadene er i stor grad fornøyd med hvordan Norad svarer i tråd med bestilling og oppdragsbeskrivelse. De uttrykker imidlertid som i tidligere undersøkelser, at det kan være vanskelig å 'finne fram' i Norad.

3. Tematiske områder

3.1 Utdanning

I tråd med Bærekraftsmål 4 om utdanning, overordnede mål skissert i Meld. St 25 (2013-2014) og Prop. 1 S (2016-2017), har Norad bidratt til at Norge har styrket og videreført sin posisjon som en leder på den globale utdanningsarenaen. Viktige overordnede mål har vært at alle barn får begynne på og fullføre grunnskole; at barn og unge lærer grunnleggende ferdigheter og rustes for livet og at flest mulig får ferdigheter som sikrer en overgang til arbeidslivet.

To tredjedeler av utdanningsbistanden er kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner. Norad følger disse tett i en rådgivende rolle til UD, blant annet Unicef, UNESCO, Education Cannot Wait-fondet (ECW) eller med delegert ansvar som for Global Partnership for Education (GPE).

Norad har, sammen med UD, deltatt i en arbeidsgruppe som utreder muligheten for å opprette en ny finansieringsmekanisme for utdanning, IFFEd². Norad har utarbeidet mandater for møter i gruppen for å sikre en innretning som er i tråd med norsk utviklingspolitikk, utredet problemstillinger knyttet til mekanismen og hatt møter med givere og partnere for å sikre støtte til og forstå ulike perspektiver på mekanismen. Arbeidet vil fortsette i 2018. Når det gjelder GPE har forberedelsene til påfyllingen i februar 2018 vært sentralt. Norad har også bidratt til styreforberedelser og bilateralt møte med Unicef. Fordelingen av ressurser gjennom det tematiske fondet har vært et viktig tema.

Norad har arbeidet systematisk med jenters utdanning og ingen skal utelates-agendaen, spesielt i samarbeidet med GPE og Unicef. Det ble inngått avtale for perioden 2017-2019 på 150 mill. kroner mellom Norad og Unicef i Mali, Niger og Burkina Faso. Det er forventet at dette vil bidra til å gi de mest marginaliserte barna i disse landene tilgang til en utdanning av god kvalitet. Norad har hatt en sentral rolle som leder av styringskomiteen av FNs Utdanningstiltak for jenter (UNGEI) og bidro til gjennomføring av en konferanse i Oslo om seksualundervisning i samarbeid med UNFPA og UNESCO. Formålet var å sette temaet høyere på dagsorden internasjonalt.

Yrkesutdanning er et satsingsområdet for den norske regjeringen. Den ene hovedkanalen for støtte i året som gikk var 'SOGA – Employment and Skills for Eastern Africa'. Tiltaket gjelder yrkesopplæring og jobbskaping i leverandørkjedene til en planlagt utvikling innen olje og gass i Kenya, Mosambik, Tanzania og Uganda. Den andre kanalen var den søknadsbaserte ordningen 'Building Skills for Jobs', for partnerskap mellom privat sektor og utdanningsaktører. Faglig rådgivning om innsatser knyttet til blant annet ILO og sivilt samfunn har også vært viktig. Norad vil arbeide videre med opptrappingsplan på yrkesutdanning i 2018.

Kvalitet og læring er en hovedstolpe i den norske utdanningsatsingen. Norad har spesielt engasjert seg i arbeidet med lærerspørsmål, i første rekke gjennom støtte til og ledervernet i International Teacher Task Force, og gjennom etableringen av programmet 'Strengthening Multi-Partner Cooperation to Support Teacher Policy and Improve Learning', bedre kjent som 'Lærerinitiativet'. Norad arbeider også tett sammen med USAID for å sikre tilgang til mer og bedre læremateriell gjennom programmet The Global Book Alliance. I løpet av høsten 2017 har læringsressurser blitt samlet inn og en teknisk prototype blitt utviklet.

Norad har siden 2015 forvaltet avtalen med Verdensbanken i det resultatbaserte fondet 'Results in Education for All Children' (REACH) og overtok vervet som styreleder i januar 2017. De første

² International Finance Facility for Education (IFFEd)

resultatene har blitt forsinket. Det er nå forventet at et kompendium med tidlige erfaringer blir ferdigstilt medio 2018. I 2018 vil en eventuell videreføring bli vurdert på basis av oppnådde resultater og muligheter for samarbeid med andre organisasjoner.

Norads program for kapasitetsbygging innen høyere utdanning og forskning (NORHED) støtter samarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner i Norge og i utviklingsland. NORHED-programmet besto i 2017 av 50 prosjekter på til sammen 132 mill. kroner. Evaluering av programmet ble ferdigstilt i 2017 og presenteres i mars 2018.

Utdanning i krise og konflikt er et viktig satsingsområde. Norad har bidratt med faglige råd til UD i forbindelse med oppfølging av ECW-fondet og partnerskapet. Dette har inkludert å representere Norge i ECWs strategiarbeidsgruppe. Norad har også representert Norge i Inter-Agency Network for Education in Emergencies (INEE) som medlem i styringsgruppen.

Området IKT/innovasjon har blitt fulgt opp spesielt gjennom tre innsatser på læringsteknologi; EduApp4Syria, Det globale digitale bibliotek og Visjon 2030-finansieringsmekanismen. EduApp4Syria spillene ble lansert internasjonalt i 2017 og hadde innen utgangen av 2017 blitt installert av brukere om lag 70 000 ganger. Ett av spillene oversettes til 100 språk. Det globale digitale bibliotek lanseres i april 2018. Det er forventet at dette vil bidra til å øke tilgangen til leseressurser på morsmål/brukte språk, og at innsatsene på læringsteknologi vil bidra til å sikre at flere barn opparbeider seg grunnleggende leseferdigheter.

Norad har arbeidet systematisk med resultatinnhenting og -dokumentasjon, og har utviklet og presentert et nytt rapporteringssystem på utdanningsfeltet. Systemet er innarbeidet i avtaler og tatt i bruk av de største norske sivilsamfunnsorganisasjonene på utdanning og i ordningen 'Building Skills for Jobs'. Vi forventer å kunne høste de første erfaringene i 2018.

Norad presenterte en rapport som ser på resultater fra regjeringens satsing på utdanning. Rapporten '[Rising to the challenge - Results of Norwegian education aid 2013-2016](#)' ble lansert av utenriksminister Brende på Arendalsuka i august 2017.

3.2 Helse

Ansvar for oppfølging av global helse ble overført til Norad i 2017, inkludert ansvaret for å styrke overvåkingen av Norges samlede innsats innen global helse. Gjennom oppfølging av innsatsen, og i tråd med Prop. 1 S (2016-2017) og Bærekraftsmål 3 'helsemålet', har Norad bidratt til å redusere dødelighet blant kvinner, barn og ungdom, stoppe spredning av hiv og aids, tuberkulose og malaria og andre smittsomme sykdommer, samt styrke innsats for global helsesikkerhet og å forebygge og bekjempe pandemier.

Mer enn 90 prosent av Kap 169, post 70 Global helse kanaliseres gjennom den globale vaksinealliansen (GAVI), det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GF), den globale fasiliteringsmekanismen for Every Women Every Child (GFF) og den globale koalisjonen for forebygging av epidemier og pandemier (CEPI). Globale helseformål er også tildelt midler fra andre tilskuddsposter som Norad forvalter. Tilskuddene er knyttet til helsemålet og har fokus på nasjonalt eierskap, overgang til økte nasjonale investeringer og eierskap, og at ingen skal utelates.

Innen arbeidet med seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) økte Norad det finansielle bidraget til organisasjoner som rammes av kutt i finansiering fra andre givere. Norad følger opp

norske tiltak, programmer og initiativer som fremmer SRHR, inkludert garantiforpliktelsen til prevensjonsimplantater. I tillegg har Norad bistått ambassader i Etiopia, Mali, den demokratiske republikken Kongo og Nigeria i oppfølging og utvikling av SRHR relaterte programmer.

Norad la til rette for norsk politisk lederskap i arbeidet med kvinner, barn og unges helse blant annet under World Economic Forum i Davos og under FNs generalforsamling, der det ble vedtatt nytt arbeidsrammeverk mellom partene i Every Women Every Child (EWEC). Norad har også fulgt opp sentrale norske bidrag til i kvinner, barn og unges helse i GFF, som styremedlem i flergiverfondet, medlem av Investors Group og styremedlem i Partnerskapet for mødre-, nyfødt- og barnehelse. Allerede i forbindelse med forarbeidet til påfyllingsprosess for GFF ble det oppnådd vellykkede resultater. Blant annet økte Gates Foundation støtten med USD 200 mill., og Danmark og Japan kom inn som investorer.

I arbeidet med oppfølging av GAVI og GF har Norad ivarettatt henholdsvis komité- og styreverv. I GAVI arbeides det med bærekraftige utfasingsstrategier for mellominntektsland, og å utvikle godt samarbeid mellom CEPI og GAVI i forbindelse med vaksineberedskap og distribusjon av vaksiner. I GFs styre har fokuset vært på å få på plass ny direktør og styreleder, samt økt fleksibilitet for GF-støtte på landnivå. Gjennom styre- og komitédeltakelse i Unitaid har Norad bidratt til å styrke styrerelaterte prosesser, samt å opprettholde fokus på de fattigste landene. I styret til Robert Carr Civil Society Network Fund (RCNF) har vi bidratt til å styrke fondets kapasitet og at resultater står sentralt. Norad har gitt faglig støtte til UDs styrearbeid og løpende faglige oppfølging av FNs felles aidsprogram (UNAIDS), FNs befolkningsfond (UNFPA) og Verdens helseorganisasjon (WHO). Utvikling av nye retningslinjer 'planning and reporting standards' som ble lansert medio 2017 har vært sentralt.

Norad har videre fulgt opp programstyreverv innen forskning og innovasjon (blant annet Globvac, Saving Lives at Birth partnerskap, EWEC Innovation Marketplace), og helseforskningsprogrammer der WHO er vertskap³. Samarbeidet med produktutviklingspartnerskapene Medicines for Malaria Venture (MMV), Drugs for Neglected Disease initiative (DNDi) og Tuberculosis Vaccine Initiative (TBVI) ble avsluttet i 2017 grunnet behov for å konsolidere antall avtaler og prioritere ressurser på andre områder. I arbeidet med etablering av en ny tilskuddsavtale med CEPI har Norad spesielt arbeidet med utvikling av resultatrammeverk og bidratt i etablering av en styresettstruktur for CEPI som ivaretar Norads krav til tilskuddsmottakere.

Når det gjelder arbeid med å styrke kapasitet i nasjonale helsesystemer har Norad blant annet bidratt med innspill til den globale strategien for helsepersonell og etableringen av et flergiverfond i samarbeid med ILO, OECD og WHO. Norad har også bidratt til å utforme en norsk 'policy' på universell helsedekning. Denne er til beslutning både i UD og Helsedepartementet. Vi har videreført innsatsen innen helseinformasjonssystemer og planlegger å fokusere ytterligere på beslutningsgrunnlag for universell helsedekning i 2018. I arbeidet med global helsesikkerhet samarbeider Norad med Folkehelseinstituttet, som bidrar til kapasitetsstyrking i fire land.

Norad har arbeidet nært med ambassadene i New Delhi og Lilongwe i forbindelse med oppfølging av bilaterale helseprogrammer. Evaluering av NIPi fase II ble gjennomført i 2017 og det forventes at rapporten vil foreligge første kvartal 2018. I Malawi er det gitt løpende faglig støtte til ambassaden med en prioritet på kobling mellom helse og utdanning, samt å sikre synergi mellom norsk

³ Alliance for Health Policy and System Research (AHPSR), Human Reproduction Programme (HRP) og The Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases (TDR).

multilateral, bilateral og helsesektorstøtte. Dette vil danne grunnlag for en strategisk plan i videre satsing på helse fra 2019.

For å bidra til bredt engasjement og synliggjøre helseinnsatsen har Norad i samarbeid med Universitetet i Oslo utarbeidet en artikkelserie om global helse i Tidsskrift for Den norske legeforening.

3.3 Klima, miljø og ren energi

Klima, miljø og ren energi er et av regjeringens fem hovedsatsingsområder i tillegg til at klima og miljø er ett av fire tverrgående hensyn. Etter overføringen av store deler av bistandsmidlene til klima, miljø, energi og matsikkerhet til Norad har denne tilskuddsporteføljen blitt prioritert. Norad gjennomførte likevel hovedvekten av den bestilte faglige rådgivningen fra UD, KLD og ambassadene til programmer, fond og styrearbeid for multilaterale organisasjoner innen disse tematikkene.

Norad har bistått ambassader i Afrika og Asia med formelle gjennomganger av programmer knyttet til matsikkerhet og klimatilpasset landbruk, herunder i Etiopia, Tanzania, Mosambik, Malawi og Kina. Rådgivningen har blant annet ført til endringer i programdesign og bedre målstyring av programmene. Videre har Norad vurdert om programmene har nådd sine målsettinger og gitt anbefalinger om videreføring av relevante programmer. Norads rådgivning og programmer rettes i stadig større grad mot tilpasning av matproduksjon til endret klima, og støtter dermed opp bærekraftsmål 13.

Verdens fiskeriressurser er truet både av klimaendringer og utilstrekkelig forvaltning. Programmet Fisk for utvikling (Ffu) bidrar til mer kunnskap om fiskeriressursene. I 2017 ble det nye forskningsfartøyet Dr. Fridtjof Nansen, det tredje i rekken, sjøsatt. Toktene i 2017 har omfattet opplæring og ressurskartlegging av kysten langs det vestlige Afrika fra Marokko til Sør-Afrika. Videre har Ffu bidratt til kartlegging og planlegging av programmer i Colombia, Ghana og Myanmar. I kampen mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske og fiskerelatert kriminalitet i utviklingsland, støtter Norad Interpol, FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC) og den norske stiftelsen Trygg Mat Tracking (TMT). Støtten har resultert i fartøysporing og analyse som har gitt varsler om mulig uautorisert fiskeaktivitet og ulovlig omlastning.

Et klima i endring påvirker matsikkerheten til mange millioner mennesker. Norad har dialog med og har gitt innspill til UD om opptrappingen av innsatsen for matsikkerhet og klimasmart landbruk. Kvinnelige småbrukere rammes spesielt hardt av klimaendringer i jordbruket. I 2017 inngikk Norad ny toårig avtale med New Partnership for Africa's Development (NEPAD) for å kunne videreføre programmet 'Kvinner og klimaendringer i landbruket' i fem land. En av søylene i programmet er å opprette fora for koordinering og samordning med myndigheter.

Det er nødvendig med mer presise og langsiktige varsler om klimaendringer for å kunne planlegge aktiviteter i sektorer som landbruk, helse og katastroforebygging. Norges støtte til klimatjenester gjennom Flyktningshjelpen (NRC) har i 2017 bidratt til økt kapasitet og kompetanse ved regionale og nasjonale meteorologitjenester i Afrika. Videre er det, gjennom støtte til det globale rammeverket for klimatjenester (GFCS), utviklet nye plattformer og metoder slik at værvarslingstjenester har blitt mer tilgjengelig for brukere i Tanzania og Malawi. I Asia har Norad gitt faglige råd og tilskudd til værvarslingstjenester i Vietnam, Myanmar og Bangladesh ved hjelp av Meteorologisk Institutt og

Asian Disaster Preparedness Center (ADPC). Da tyfonen Doksuri rammet Vietnam i september gjorde den stor skade på eiendom, men ingen liv gikk tapt. Politisk ledelse i et av de berørte distriktene tilskrev dette ADPCs opplæringsprogrammer på forebygging av katastrofer ved flom og storm.

Bilaterale miljøprogram har pågått i flere år blant annet i Kina, India og Myanmar. Norad er i hovedsak engasjert for å bidra til gjennomganger og forbedringer i programmene. I 2017 har Norad bistått blant annet ambassaden i Yangon for å sikre en effektiv gjennomføring av samarbeidet innenfor biodiversitet, vannressursforvaltning og farlig avfall. Miljødirektoratet, Norsk institutt for vannforskning (NIVA) og SINTEF har bidratt til økt kompetanse hos nasjonale myndigheter i Myanmar på dette området. I Kina har Norad utført en større gjennomgang av samarbeidet mellom Miljødirektoratet og kinesiske miljømyndigheter om forvaltning av den planlagte Giant Panda National Park. Parken er nå etablert, og rådene fra Miljødirektoratet er del av grunnlaget for den miljørettete forvaltningen. Etableringen av parken knytter sammen flere titalls habitater for kjempepandane og skal sikre at den svært truede arten ikke utrykkes.

Paris-avtalen om klima og bærekraftsmålene understreker viktigheten av fortsatt fokus på klima og miljø for utvikling. Norad har gjennom faglig rådgivning arbeidet for at norsk innsats skal bygge opp under partnerlands mulighet for måloppnåelse både i forhold til de nasjonalt bestemte bidragene til Paris-avtalen og de klimarelaterte bærekraftsmålene. Norad bisto ambassaden i Addis Abeba med å vurdere Etiopias skoginvesteringsplan, se omtale under Kap III, punkt 6 Klima- og skoginitiativet.

Ofu-sekretariatet i Norad ledet en tverrdepartemental arbeidsgruppe som utarbeidet prioriterte tiltak for klima i Ofu-programmet.

Norad har over tid bygget opp kompetanse på miljømessige og sosiale sikringsmekanismer for fond og programmer for å sikre bærekraft. I 2017 har Norad gitt innspill til veilederen for det nye systemet for miljømessige og sosiale sikringsmekanismer (ESMS⁴) i Verdensbanken og etablering av ESMS i det Grønne klimafondet (GCF). Gode sikringsmekanismer er avgjørende for å sikre miljøintegritet på tvers av Verdensbankens og fondets virksomhet og portefølje. Norad vil i sin faglige rådgivning framover bidra til økt forståelse for betydningen av at sikringsmekanismene etterleveres.

Arbeidet med fornybar energi har omfattet innspill til og regelmessig dialog med UD om energisatsingen. Som bidrag til arbeidet med Utviklingsmeldingen oversendte Norad og Norfund et felles innspill om et nytt program på fornybar energi 'Ren energi for vekst og utvikling'.

Bærekraftsmål 7 om ren energi for alle er førende for arbeidet. Norad har forvaltet og fulgt opp avtalen med SE4ALL (Sustainable Energy for All) som arbeider for dette målet og koblingene mot de andre bærekraftsmålene.

Norad ferdigstilte og lanserte en rapport som oppsummerer Ren energi-initiativet for perioden 2007-15. Rapporten akkumulerte oppnådde resultater over perioden gjennom alle kanaler. Resultatene er kvantifisert med tall for tilgang, økt produksjon og reduserte eller unngåtte utslipp av klimagasser. To rapporter som oppsummerer 40 års energisamarbeid med Mosambik og energisamarbeidet med Bhutan ble også ferdigstilt og lansert i henholdsvis Oslo og Bhutan. Norad utarbeidet sammen med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) en rapport om norsk elektrifiseringshistorie. Dette er en referanse for dagens energibistand.

Norad har nedsatt en arbeidsgruppe om institusjonssamarbeid og kapasitetsbygging under Ren energi-initiativet. Arbeidsgruppen skal legge fram mulige løsninger innen rolleavklaring,

⁴ Environmental and Social Management System

ansvarsdeling og effektiv organisering innenfor Ren energi-initiativet. Hovedaktørene er UD, Norad, Olje- og energidepartementet og NVE.

Norad har innledet et strategisk partnerskap med Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og næringslivspartnere for å ta opp flere studenter fra utviklingsland på den internasjonale vannkraftutdanningen ved NTNU, og utstyre kandidatene med både utdanning og relevant praksis.

På Zanzibar ble det gjennomført en midtveisgjennomgang av prosjektet 'Capacity Building on Maintenance in Zanzibar Electricity Cooperation (ZECO)'. Prosjektet har hatt en del utfordringer, men gjennomgangen viser gode resultater på den interne organiseringen i ZECO samt konkret bedring av vedlikehold på kraftlinjene. Gjennomgangen gir viktige anbefalinger som det bør tas hensyn til i den siste delen av prosjektet.

I Myanmar har Norad på vegne av ambassaden gjennomført en gjennomgang av samarbeidet mellom Ministry of Electricity and Energy (MOEE) og NVE. Programmet ble startet opp i 2014 og er et av de større samarbeidsprosjektene Norge har på dette feltet. Konklusjonen var at programmet på overordnet nivå har støttet opp om energisektoren i Myanmar og at programmet er verdsatt av myndighetene. Rapporten kom også med viktige anbefalinger som det er viktig at det tas hensyn til i resten av programmet og inn i den nye fasen.

3.4 Næringsutvikling/privat sektor

Norads ulike næringsutviklingsvirkemidler ses i sammenheng for å bidra til en helhetlig tilnærming til næringsutvikling. Norad har hatt tre utlysinger spesielt rettet mot næringsutvikling, to på risikoavlastende støtte til bedrifter, til hhv. fornybar energi-prosjekter og strategiske partnerskap. Strategiske partnerskap for næringsutvikling var en ny modell i 2017 for å bedre rammevilkår og verdikjedetenking der næringslivet i større grad involveres. Etter utlysingen ble de 20 beste valgt ut til videre dialog om ferdigstilling av prosjektdesign. Fem av disse er yrkesutdanningsprosjekter. I tillegg er det andre strategiske partnerskapsprosjekter som innehar yrkesutdanningslementer.

Norad har videreført det multilaterale samarbeidet med støtte til flergiverfond i Verdensbanken, programmer med Verdens tollorganisasjon (WCO) og Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO). Disse avtalene skal bedre rammevilkårene for næringslivet i mottakerlandene. Samarbeidet med handelsfasilitering er videreført, særlig gjennom samarbeidet med FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO). Dette dreier seg om styrking av nasjonal kvalitetsinfrastruktur inkludert sertifisering av produktkvalitet.

Norad har videreført innsatsen for jobbskaping og næringsutvikling også gjennom sivilsamfunnsstøtten. Flere organisasjoner fikk støtte til å gjennomføre aktiviteter for å styrke verdikjeder, rammevilkår og markedsadgang.

Handlingsplanen for næringsliv og menneskerettigheter er fulgt opp, blant annet ved å operasjonalisere hvilke forventninger Norad stiller til norske og utenlandske næringslivsaktører som søker støtte. Norad deltar i et konsultativt forum med andre norske virkemiddel-aktører for å utveksle erfaringer og sikre samstemthet overfor næringslivet.

Flertallet av søknadene Norad innvilger på næringsutviklingsfeltet dreier seg om begrensede midler til forstudier. Norad forutsetter at søker i sin søknad selv vurderer om tiltaket innebærer en risiko for korrupsjon og andre økonomiske misligheter, samt eventuelle negative effekter på miljø og klima,

likestilling og menneskerettighetene. Om det er slik risiko, må søker opplyse om hvilke avbøtende tiltak søker vil gjennomføre. Søker må i tillegg presentere sitt interne system for risikoidentifikasjon og -håndtering. Tilskuddsmottaker plikter gjennom avtalen med, og i sluttrapporten til Norad å dokumentere risikohåndteringen knyttet til de tverrgående hensynene.

Etter dialog med Norfund og i lys av endret etterspørsel som følge av omleggingen til konkurransebasert bedriftsstøtteordning, ble Veiledningskontoret for næringsutvikling i utviklingsland nedlagt 10. februar 2017. En stilling ble tilbakeført til Norfund, og en til Norad. Disse ivaretar veiledningsbehovet på sine respektive områder.

3.5 Humanitær bistand og innsats i sårbare stater og regioner

En økende andel av verdens fattige lever i sårbare stater. Det er behov for særlig innsats for å nå bærekraftsmålene i disse landene. Norad har bidratt i utviklingen av UDs strategiske rammeverk for norsk innsats i sårbare stater og regioner. Norad har deltatt aktivt i OECDs nettverk for land i sårbare situasjoner (INCAF). Norad ferdigstilte en publikasjon om sårbarhet og utviklingssamarbeid med land i konflikt og sårbare situasjoner. Publikasjonen gir en innføring i sårbarhetsbegrepet, samt dilemmaer og erfaringer knyttet til innsats i denne typen situasjoner. Norad foretok på bestilling en analyse av bistand til rettsstatsfremme med anbefalinger om framtidig norsk engasjement på dette området. Analysen er oversendt UD. Norad har godt fungerende landnettverk for flere sårbare stater, som Afghanistan, Palestina, Sør-Sudan og Myanmar. Norad gjennomførte et to-dagers UKS-kurs om land i konflikt og sårbare situasjoner.

Norad har levert på en rekke bestillinger fra ambassader i sårbare stater. Norad følger for eksempel opp FN-fondet for politireformen (LOTFA) og Verdensbankfondet Afghanistan Reconstruction Trust Fund (ARTF), to viktige kanaler for norsk bilateral bistand til Afghanistan. LOTFA gjennomgikk en større omlegging i 2017, mens det i ARTF var fokus på likestilling, utdanning og innspill til ekstern gjennomgang av fondet. For begge har anti-korrupsjonsarbeidet stått sentralt. Innspill til prosessen med politisk-økonomianalyse av Afghanistan har vært viktig. Norad har fortsatt et utvidet ansvar for å følge opp de norske sivilsamfunnsorganisasjonene og arbeider tett med UD og ambassaden om dette. På grunn av begrensinger i tjenestereiser til Kabul gitt sikkerhetssituasjonen ble det arbeidet med å finne gode alternativer for oppfølging av tiltak.

Norad har fulgt opp handlingsplanen for arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet i flere land, se omtale nedenfor.

For Somalia var prosessen fram mot framtidig gjeldsslette sentral. Vurdering av den nye nasjonale utviklingsplanen og rådgivning innen offentlig finansforvaltning var to sentrale bidrag fra Norad til ambassaden.

For å bidra til bedre norsk samhandling i langvarige humanitære kriser ble det etablert en arbeidsgruppe for langsiktig utvikling og humanitær innsats. Den har bidratt til økt bevissthet og kunnskap i Norad, og styrket direktoratets rolle som en relevant aktør i diskusjoner rundt humanitær innsats og utvikling.

3.6 Kvinners rettigheter og likestilling

Norad etablerte sekretariatsfunksjonen for Likestilling for utvikling-programmet (LIKE) i 2017. Det ble inngått samarbeidsavtaler med norske likestillingsmyndigheter som skal bidra til programmet. Sonderings- og kartleggingsreiser til Nepal og Etiopia resulterte i at begge landene har etterspurt samarbeid med Norge som del av LIKE-programmet. Som sekretariat for LIKE-programmet har Norad utarbeidet og oversendt separat årsrapport for 2017 til styringsgruppen ledet av UD.

Norad har bidratt til å ivareta og integrere kvinners rettigheter og likestilling i det norske multilaterale arbeidet, med faglig rådgivning knyttet til UN Women, Kvinnekommisjonen, UNDP, Unicef og Verdensbanken. Arbeidet med det nye globale fondet Women Entrepreneurs Finance Initiative (We-Fi) har omfattet flere fagområder, inkludert resultatfaglige vurderinger.

Når det gjelder Norges innsats på kvinner, fred og sikkerhet har Norad vært sentral i å utvikle handlingsplaner for Afghanistan og Colombia, sammenstille årsrapport, og arrangere samling for satsingsland. Norads samarbeid med UD og ambassadene på dette feltet blir stadig mer strategisk og målrettet, særlig når det gjelder dialog om sammenhengen mellom innsats på landnivå og normativt arbeid på globalt nivå. Norad har bidratt til planer for hele den norske innsatsen for kvinner, fred og sikkerhet i de to landene. Norad forventer at dette vil bidra til en mer helhetlig og integrert bruk av virkemidler, aktører og kanaler for å nå målene for kvinner i sårbare land og regioner.

3.7 Menneskerettigheter

Norad har bidratt til oppfølgingen av Meld. St. 10 (2014-2015) 'Muligheter for alle – Menneskerettighetene som mål og middel i utenriks- og utviklingspolitikken'. Norad har i tett samarbeid med departementet arbeidet med hvordan menneskerettigheter bør operasjonaliseres som nytt obligatorisk tverrgående hensyn i utviklingssamarbeidet, inkludert i arbeidet med Agenda 2030.

Arbeidet har videre omfattet faglige vurderinger om integrering av menneskerettigheter i multilaterale strategier og policydokumenter, fondsmekanismer, prosjekter og programmer innen ulike sektorer og tematiske satsinger. Blant annet har Norad gjort faglige kvalitetssikringer i arbeidet med ny urfolkspolicy for Det grønne klimafondet.

Norad har bistått og gitt faglige råd til UD om sårbare grupper i utviklingssamarbeidet. Dette har blant annet omfattet arbeidet for å styrke funksjonshemmedes rettigheter, internasjonalt gjennom Global Action for Disability (GLAD). Flere sivilsamfunnsorganisasjoner som mottar støtte fra Norad gjennomfører målrettede menneskerettighetstiltak rettet mot sårbare grupper som barn, funksjonshemmede og urfolk. Tilskudd til tro- og livssynsminoriteters rettigheter er eksempel på innsats med overordnet mål om å fremme menneskerettighetene til sårbare grupper.

Norad opprettet et internt nettverk med formål å synliggjøre og styrke innsats og resultater i norsk bistand rettet mot personer med funksjonsnedsettelse og deres rettigheter. Nettverket har blant annet kommentert forslag i OECD/DACs statistikkgruppe (WP-STAT) om å innføre en ny markør for å kunne spore innsatsen på området. Arbeidsgruppen har gjennomført kurs for ansatte i inkludering av personer med funksjonsnedsettelse i utviklingssamarbeidet.

3.8 Andre områder

Migrasjon

Norad har bidratt med migrasjons- og utviklingsfaglig rådgivning og kvalitetssikring til departementet gjennom året. Dette har vært særlig knyttet til UD's deltakelse i internasjonale prosesser om migrasjon, som Global Compact on Migration, Khartoumprosessen, Global Forum on Migration and Development og Høynivåpanelet for migrasjon i Afrika. Norad har bidratt til å styrke utviklingsperspektivet på migrasjon i disse sammenhengene.

Norad har styrket sin kompetanse på migrasjon knyttet til utvikling og bistand. Migrasjon er et tema som favner og påvirker en rekke sektorer. Norad opprettet derfor en arbeidsgruppe for å styrke og videreutvikle Norads kunnskap om migrasjon, for derigjennom å sikre god faglig sammenheng i det bistandsfaglige arbeidet. Dette har bidratt til å etablere Norad som en del av et faglig miljø på migrasjon og utvikling og gjøre Norads kompetanse relevant for migrasjonsarbeidet i UD. For å styrke kompetansen på migrasjon i bistandsforvaltningen etablerte Norad en seminarrekke som var åpen for Norads og UD's ansatte.

Multilaterale organisasjoner og prosesser

Andelen av bistandsmidler forvaltet av Norad og kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner og fondsmekanismer økte betraktelig. Oppfølging av multilaterale organisasjoner gjennom styreverv eller annet styrelatert arbeid er derfor et viktig felt for Norad. Norad har 69 avtaler med totalt 19 FN-fond, -programmer og -enheter.

Eksempler på nye ansvarsområder er den globale vaksinealliansen GAVI, den globale koalisjonen for forebygging av epidemier og pandemier (CEPI), det globale fondet (GF), den globale fasiliteringsmekanismen for Every Woman Every Child (GFF) og det globale partnerskapet for utdanning (GPE). Ansvar for flere, større fond har medført økt etterspørsel etter forvaltnings- og økonomifaglige vurderinger tilknyttet fond og finansieringsmekanismer. I noen tilfeller har Norad gått inn i komiteer i disse fondene på tema som risiko, revisjon og finans. Gitt omfang, kompleksitet og vesentlighet ved fondene vil Norad fortsette å vektlegge dette arbeidet i 2018.

I arbeidet med å etablere, videreutvikle og følge opp fondsmekanismer har bistandsjuridiske, forvaltningsfaglige og resultatfaglige vurderinger vært sentralt, herunder blant annet CEPI, We-Fi, PPI, CAFI, skogfond i Indonesia, Peru og Colombia. Norad har fortsatt arbeidet med å videreutvikle fondskompetansen og har nedsatt en arbeidsgruppe som blant annet vil utrede forhold ved styrearbeid, forskjeller og likheter ved ulike finansieringsmekanismer osv. Norad vil fortsette dette arbeidet i 2018.

I tillegg har Norad gitt råd til UD på flere tematiske fagfelt i tilknytning til kjernestøtte til FN-organisasjoner. Norad har videre levert omfattende forvaltnings- og økonomifaglige vurderinger av og deltatt på styremøter om planer for kommende strategiperiode (2018- 2021) i UNDP, UNFPA, UN Women og Unicef.

Norad ga faglige råd om norsk støtte til ILO, UNDP og UN Women på landnivå innen temaer som fagorganisering og rettigheter når det gjelder deltakelse i fredsprosesser; justissektorreform; valg; statsbygging; demokrati og styresett; kvinner og likestilling; kvinner, fred og sikkerhet; og konfliktsensitivitet, hovedsakelig i sårbare stater. Norad har levert faglige råd om norsk engasjement i FNs fredsbyggingskommisjon og norsk støtte til FNs flergiverfond i Somalia og til FN i Mali.

Norad har bidratt med faglige innspill i det normative arbeidet med menneskerettigheter og næringsliv i FNs menneskerettighetsråd med blant annet faglige innspill til resolusjonsforhandlinger og deltakelse i det årlige FN-forumet for næringsliv og menneskerettigheter.

Jf. også omtale av Norads arbeid med FN-organisasjoner andre steder i rapporten.

I 2017 begynte forarbeidet til forhandlinger om mulige kapitalpåfyllinger i Verdensbanken (IBRD og IFC), Afrikabanken, GPE og den globale miljøfasiliteten (GEF). Norad deltok med faglige råd i disse prosessene som fortsetter i 2018. Dette er en viktig del av finansiering for utviklingsagendaen, et annet området Norad arbeider mye med.

I 2017 var det mye fokus på hvordan Verdensbanken forvalter flere trust-fond og globale mekanismer med norsk finansiering som Norad har overtatt finansieringsansvaret for. Norad deltok derfor bredt tematisk på årsmøtet i Verdensbanken i oktober. Norad har også bidratt med faglige innspill til løpende styrearbeid i flere av utviklingsbankene.

Norad har representert Norge i MOPANs (Multilateral Organisation Performance Assessment Network) tekniske arbeidsgruppe. Nettverket bidrar med uavhengige vurderinger av kvaliteten på systemer, prosedyrer og resultater i multilaterale organisasjoner. 12 gjennomganger ble publisert i første halvdel av 2017. Rapportens funn og 'veien videre' ble drøftet i UD og Norad. 14 nye gjennomganger har blitt satt i gang, og Norad har en koordinerende rolle på vegne av giverne for gjennomgangene av UNESCO og GPE. Norad har også bidratt i oppstartsfasen av en gjennomgang av MOPANs metode og i forberedelsene til det norske formannskapet i nettverket 2018.

Sivilt samfunn

Norads støtte til sivilt samfunn dekker flere tematiske områder. De områdene som mottar mest støtte er godt styresett/sivilt samfunn, utdanning, helse, samt klima, fornybar energi og miljø.

Norad begynte i mars 2017 arbeidet med nye prinsipper for Norads støtte til sivilt samfunn. Dette skjer i lys av endrete rammebetingelser, inkludert innskrenket handlingsrom for sivilt samfunn og bærekraftsmålene. Norad mottok rundt 60 skriftlige innspill fra norske, lokale og internasjonale sivilsamfunnsorganisasjoner og andre aktører. Prinsippene vil ha formell status som retningslinjer, og er planlagt ferdigstilt våren 2018.

Statistikk

Norad har sammenstilt, rapportert og publisert statistikk i tråd med oppdragene i tildelingsbrevene. Statistikkklippet av 2016-tall i april 2017 viste at det er stor oppmerksomhet rundt forbruksstatistikk. Norad erfarte økende etterspørsel etter rådgivning i ODA-spørsmål, og etter statistikk over norsk og internasjonal bistand. Norad har vært involvert i relevante diskusjoner i Working Party on Development Finance Statistics (WP-STAT), blant annet knyttet til arbeidet med modernisering av statistikkføringen for privatsektorinstrumenter og nye regler for føring av flyktningekostnader. Norad har fulgt det internasjonale arbeidet med å kartlegge og videreutvikle OECD/DAC sitt statistikkssystem opp mot FNs bærekraftsmål, og deltar i diskusjoner om foreslåtte rapporteringsløsninger. Norad har utviklet en metode for å synliggjøre fordelingen av kjernestøtte til multilaterale organisasjoner og globale fond på landnivå, der vi blant annet har tatt i bruk beregningsmetoder utviklet av OECD.

Arbeid opp mot bærekraftsmålene vil være sentralt i 2018. Norad har bistått KLD i rapporteringen opp mot FNs klimakonvensjon; det er levert klimataill til Biennial Report (BR 3) og National

Communications (NC 7) for norsk offentlig klimafinansiering til utviklingsland i 2015 og 2016. I tillegg er det gjennom året gitt råd som gjelder klimastatistikk, særlig i forbindelse med omlegging av norsk rapporteringspraksis mot klimakonvensjonene.

Norad har trappet opp arbeidet med å sørge for åpenhet om norsk bistand, og rapportert om norsk bistand i International Aid Transparency Initiative (IATI)-format. Dette er en felles, åpen standard for elektronisk publisering av informasjon om finansiering til utviklingssamarbeid. Fra januar 2018 er IATI-rapporteringen kvartalsvis.

Skatt

Norad bidrar i oppfølgingen av Addis Abeba Action Agenda som ble vedtatt under den tredje internasjonale konferansen om finansiering for utvikling. Bidraget fra Norad innen skatt og utvikling kom i hovedsak på følgende områder:

- arbeidet med finanskomponenten i Olje for utvikling-programmet i utvalgte land
- støtten til sivilsamfunnsorganisasjoner som arbeider med skatt, åpenhet og kapitalflukt
- bidrag til ulike IMF-fond som har fokus på naturressurser og generell skattepolitikk
- administrasjon og anvendelse av diagnoseverktøy for skatteadministrasjoner
- faglig rådgivning til UD og ambassader om skatt, åpenhet og kapitalflukt
- faglig deltakelse i nasjonale, regionale og internasjonale konferanser og prosesser om skatt, åpenhet og kapitalflukt

Norad har utarbeidet analyser som viser hvordan Norge kan oppfylle sine internasjonale forpliktelser under Addis Tax Initiative om å doble skatterelatert bistand innen 2020. Norad bidro til en rapport i Skattedirektoratet som anbefalte å etablere en enhet i Skattedirektoratet som skal arbeide med kapasitetsutvikling og institusjonssamarbeid i utviklingsland.

Finansforvaltning

Forbedringer i forvaltning av offentlige inntekter og utgifter kan mobilisere ressurser til fattigdomsreduksjon og stabilisere land i sårbare situasjoner. Norad har gitt råd til ambassader, for eksempel knyttet til norsk støtte til programmer i Tanzania og Somalia. Norad har også vurdert videre støtte til programmet Public Expenditure and Financial Accountability (PEFA). Norge støtter ny fase av programmet (2017-2021). PEFA-analyser benyttes til å vurdere styrker og svakheter ved et lands finansforvaltning som grunnlag for reformer og resultatmåling. Norad sitter i programstyret og følger opp faglig rådgivning til programmet.

Med midler fra Norad har den internasjonale organisasjonen for riksrevisjoner, INTOSAI Development Initiative (IDI), bistått riksrevisjonen i Somalia. Som del av samarbeidet ble det slutført en analyse av styrker og svakheter og utviklet en plan for riksrevisjonen i Somalia. Dette har gitt grunnlag for å styrke riksrevisjonen som uavhengig kontrollinstitusjon, og målrette giverstøtten. Det er gitt råd til ambassaden i Sør-Sudan om støtte til et fagfelleprosjekt hos riksrevisjonen i landet mellom IDI, den regionale organisasjonen AFROSAI-E og riksrevisjoner i regionen. Norad er styremedlem i et internasjonalt samarbeid mellom INTOSAI og givere. I 2017 omfattet dette også faglige bidrag i en gruppe som foreslo kriterier for å velge riksrevisjoner med størst behov for støtte til kapasitetsutvikling (Rapport INTOSAI-Donor Cooperation, September 2017).

Anti-korrupsjon

Norad inngikk en ny femårsavtale med U4 anti-korrupsjonsressurssenter for perioden 2017-2021 for forskning, studier og utvikling av kunnskapsprodukter, opplæring ved bruk av e-læringskurs og rådgivning. All dokumentasjon er gjort offentlig tilgjengelig på www.u4.no.

Norad ga faglige råd og opplæring innenfor anti-korrupsjon til UD og ambassader, og deltok i nasjonale og internasjonale prosesser, konferanser og forhandlinger under FNs anti-korrupsjonskonvensjon (UNCAC).

Arbeidet med Korrupsjonsjegernetverket ble videreført. Nettverket så særlig på erfaringer fra etterforskning av korrupsjonssaker i Brasil, vanskelige arbeidsforhold, inkludert sikkerhetssituasjonen for etterforskere og påtalemyndigheter, samt forhandlede forlik mellom selskaper og lands myndigheter.

4. Evaluering

Evaluering er et viktig virkemiddel for en effektiv utviklingspolitikk. Mens ulike deler av bistandsforvaltningen har ansvar for å rapportere om resultatene av de enkelte bistandstiltak, har Evalueringsavdelingen i Norad et særskilt ansvar for å dokumentere i hvilken grad norsk bistand er effektiv, relevant og oppnår resultater som forutsatt. Dette ansvaret er gitt gjennom egen instruks som gir Evalueringsavdelingen ansvar for å initiere og gjennomføre uavhengige evalueringer av utviklingssamarbeidet. Avdelingen rapporterer direkte til departementsråden i UD og KLD, og sender sine anbefalinger til ansvarlig departement ved offentliggjøring av rapportene. Ansvaret for oppfølging ligger hos det respektive departement. Alt av oppfølgingsplaner og -rapporter fra departementet blir publisert på rapportenes publikasjonsside på norad.no.

Evalueringsevne ble i 2017 gjennomført i henhold til [evaluering sin instruks](#) og [evaluering s programmet](#). En rekke gode og relevante evalueringer ble gjennomført. Funn, konklusjoner og anbefalinger ble formidlet gjennom godt besøkte seminarer og ulike former for kommunikasjons-kanaler. Evalueringene satt i gang mange gode diskusjoner og meningsutvekslinger internt i UD, KLD og Norad og i eksterne og internasjonale fagmiljøer og media. For eksempel fikk evalueringen av [norsk støtte til utdanning i krise og konflikt](#) flere oppslag i media. Avdelingen arrangerte en internasjonal [workshop](#) om evaluering og bruk av kunnskap innen internasjonale klima- og skoginitiativ, med stor deltakelse fra sentrale norske og internasjonale fagmiljøer. Workshopen tok i bruk flere kreative måter for å fremme læring og diskusjon. Dette bidro til verdifulle erfaringer og ga gode tilbakemeldinger fra deltakere. (Mer kan leses i kapittel 3.6.8).

Et viktig formål med evalueringsevne er å bidra til læring og bruk av kunnskap i politikktutforming og operativ virksomhet. En sentral oppgave har derfor vært å fortsette arbeidet med 'Country Evaluation Briefs', som har som mål å gjøre allerede eksisterende kunnskap om norske og internasjonale givernes bistandsinnsats i partnerland mer tilgjengelig. I 2017 ble det lansert rapporter for [Somalia](#), [Malawi](#), [Myanmar](#), [Nepal](#) og [Palestina](#). Flere av rapportene fikk oppmerksomhet i media ved lansering. 'Country Evaluation Brief' er det mest brukte søkeordet i søkefunksjonen på norad.no.

Blant de mest nedlastete rapportene i 2017 finner vi årets to første publikasjoner; [evalueringen av kvaliteten på prosjekt- og programevalueringer i norsk bistandsforvaltning](#) og en [studie av kunnskap om arbeid i langvarige humanitære kriser](#). For sistnevnte kom det fram at eksisterende kunnskap brukes i beskjeden grad når man står overfor nye humanitære kriser. I den førstnevnte, at kvaliteten på gjennomgangene er svært variabel og helt avhengig av den kompetansen og kapasiteten som finnes i den enkelte avdeling og enhet. Kvalitetssikring, systematisering og formidling av funn er avgjørende for å heve kvaliteten, noe som også understøttes av relaterte internasjonale studier.

Disse funnene ble løftet fram i [evalueringssavdelingens årsrapport](#). Avdelingen tok der opp tråden fra diskusjoner om læring i bistandsforvaltningen fra 2016, og gikk nærmere inn på *forutsetninger* for læring. Basert på lærdommer fra det siste års elleve rapporter, trakk avdelingen fram tre sentrale forutsetninger: 1) målrettet bruk av kompetanse og penger, 2) systematisk bruk av eksisterende kunnskap, og 3) å etablere bedre systemer for evaluering av prosjekt og programmer. Lærdommene og hvordan de best kan følges opp i utviklingspolitikken, ble drøftet i et godt besøkt [seminar](#) i juni.

Evalueringssavdelingen har også i 2017 hatt samarbeid med evalueringssavdelinger i andre bilaterale og multilaterale institusjoner og bidratt i flere internasjonale prosesser, blant annet gjennom utvikling av guide for å styrke partnerlands muligheter til å evaluere oppnåelse av bærekraftsmålene gjennom det uavhengige evalueringsskontoret i FNs utviklingsprogram. Avdelingen støttet også en studie av flyktningutgifter gjennom OECD/DACs evalueringssnettverk (EvalNet) som fikk oppmerksomhet både i Norge og i OECD/DAC da den ble lansert. Evalueringssdirektøren ble valgt til leder i EvalNet i februar 2017, noe som har økt synligheten og etterspørselen av avdelingens arbeid og kompetanse internasjonalt.

	2016	2017
Antall evalueringer og studier	8 (+5 Afrikabanken/Danida og Sida/ OECD-DAC)	11 3 fra det Globale Miljøfondet 1 arbeidsnotat og 1 bakgrunnsnotat
Andre kommunikasjonsprodukter	1 evaluation brief 7 nyhetssaker på norad.no 11 seminar, hvorav to ble streamet. Lanseringsseminarene har gjennomsnittlig 80 deltakere. For streaming var gjennomsnittet 15 direkte-seere, og per februar 2017, 35 visninger av opptak på youtube i etterkant.	3 evaluation brief 14 nyhetssaker på norad.no 13 seminarer 1 workshop med streaming Lanseringsseminarene har vanligvis mellom 60 og 80 deltakere. Nærmere 100 deltok på workshopen
Unike besøk på evalueringssavdelingens publikasjoner	Kategorien evalueringssrapporter i publikasjonsdatabasen har vært besøkt av 6000 unike enheter, som har besøkt siden til sammen 8000 ganger.	Kategorien evalueringssrapporter i publikasjonsdatabasen har vært besøkt av ca 5 000 unike enheter, som har besøkt siden til sammen 7 000 ganger.

Avdelingen har i tråd med evalueringssinstruksen fra 2015 i større grad enn tidligere prøvd ut nye modeller for gjennomføring av evalueringer, blant annet har egne ansatte spilt en større rolle i gjennomføringen av evalueringen enn tidligere. I 2017 ble det gjennomført totalt fire evalueringer og sju evalueringssstudier. I tillegg ble det utarbeidet et bakgrunnsnotat for flyktningutgifter i Norge, samt et arbeidsnotat om konsekvensene av en tettere integrasjon av utviklings- og utenrikspolitikk. Tre rapporter ble utarbeidet gjennom samarbeid med Det globale miljøfondet. I tillegg til lanseringsseminarene, er alle rapporter publisert med egen nyhetssak på norad.no.

5. Kommunikasjon

Norad benytter ulike kanaler for å fremme interesse og debatt om utviklingsspørsmål, og for å nå ut med informasjon som bidrar til økt kunnskap om bistandens resultater og Norges rolle i utviklingssamarbeidet. Informasjon om resultater av bistanden, både positive og negative, er en hovedprioritering i Norads kommunikasjon, uansett kanal.

To store kampanjer, en om bærekraftsmålene og en om Klima- og skoginitiativet (se Kap 6), preget og påvirket resultatene av Norads kommunikasjonsarbeid i 2017. Kampanjene hadde ulike målgrupper og hovedtema. Kampanjene hadde mange deltakere og var årsaken til mye av aktiviteten i sosiale medier.

Tiltak for å fremme interesse og engasjement

Norad har en flerårig kampanjesatsing knyttet til bærekraftsmålene. Målet er at bærekraftsmålene skal løftes ut fra lukkede toppmøter og ut til befolkningen. Kampanjen har gitt gode resultater i 2017. Da kampanjen startet i 2016, viste nullpunktundersøkelsen at 35 prosent av nordmenn kjente til bærekraftsmålene. En ny undersøkelse gjort av Norstat høsten 2017 viste at 47 prosent av nordmenn kjente til bærekraftsmålene. SSB-undersøkelsen (se nedenfor) som også ble gjennomført høsten 2017, viste at 50 prosent kjenner til bærekraftsmålene. Av disse mener to av tre å også kjenne til innholdet i målene, ikke bare at de finnes.

Vi kan anta at kampanjen er en av årsakene til denne positive endringer. Viktige virkemidler i kampanjen har vært filmer og to nattevandringer.

Bortimot 4 500 barn og voksne besøkte Norads natursti på Gratiskollen under Barnas Holmenkollidag i 2017. FN-sambandet bisto, med den kompetansen de har med å informere norske barn om bistand, med å utarbeide poster om FNs bærekraftsmål for vann, klima og fattigdom. Målgruppen var barn i aldersgruppen 4 – 8 år.

Verdens vakreste nattevandring – vi går sammen for bærekraftsmålene

Sent på kvelden lørdag 26. august vandret over 7 000 turgåere opp Gaustatoppen med hodelykter. Lørdag 9. september gikk 5 000 turgåere over Keiservarden i samme ærend – å gå for bærekraftsmålene. Norges, og kanskje verdens, største nattevandringer ble gjennomført i regi av Norad, i samarbeid med kommunene Tinn og Bodø og Den norske turistforening. På stien oppover fjellene ble det satt opp 17 lyssatte stopp som representerte hvert av FNs 17 bærekraftsmål. Nattevandringen var en symbolsk handling på det krafttaket verden må ta sammen for å nå bærekraftsmålene i 2030.

‘Verdens vakreste nattevandring – vi går sammen for bærekraftsmålene’ vakte stor oppmerksomhet i sosiale medier og tradisjonelle medier. Kampanjevideoene har hatt over 3 millioner visninger på Facebook mot 2 millioner året før. Det var 131 medieoppslag, både lokale og nasjonale inkludert NRK Dagsrevyen og Kveldsnytt som gikk direkte fra Gaustatoppen. Det var over 100 000 kommentarer, likes og delinger på innhold i Norads egne kanaler. I tillegg har flere tusen delt sine bilder fra Nattevandringen for bærekraftsmålene.

Kunnskap om bistand og resultater

Høsten 2017 gjennomførte SSB en undersøkelse om det norske folks holdning til bistand (tallene ble lagt fram onsdag 7. februar 2018). Undersøkelsen viser at støtten er høy i det norske folk, ni av ti støtter norsk bistand. 42 prosent svarte at de tror norsk bistand gir gode resultater. Dette er en liten nedgang fra 2013 (46 prosent). Samtidig som støtten er høy, er kjennskapet til norske samarbeidsland for bistand lav. To av tre av de som svarte på undersøkelsen kunne ikke nevne noen land Norge gir bistand til. 50 prosent svarte at de kjenner til bærekraftsmålene. Av disse mener to av tre å også kjenne til innholdet i målene, ikke bare at de finnes. Andelen som mener det er både gode og dårlige resultater av norsk bistand har tredoblet seg. Dette er positivt, da dette har vært hovedbudskapet fra Norad i over ti år.

Resultatinformasjon

Norads resultatrapport 2017 'kunnskap mot fattigdom' ble lansert på Norad-konferansen. Norads direktør presenterte rapporten på konferansen, etterfulgt av en diskusjon blant norske politikere. Rapporten inneholder 22 resultater av norsk bistand til kapasitetsutvikling av offentlig sektor. Dette er den ellefte

resultatrapporten fra Norad. En kortversjon ble trykket, men for første gang kom fullversjonen kun i elektronisk utgave. Både eksemplene og nye resultatfilmer ble publisert på norad.no. For tallenes tale ble det benyttet interaktive grafer. Norad publiserte 21 blogginnlegg, skrevet av Norads medarbeidere. Innleggene tar for seg ulike sider av bistand og resultater.

	2015	2016	2017
norad.no generelt			
Totalt besøk, gjennomsnittlig i måneden	35 470	44 000	41 333
Unike brukere, månedlig gjennomsnitt	25 515	27 750	27 666
Resultatportalen			
Totalt besøk i året	17 548	16 500	17 100
Unike brukere i året	15 245	13 900	15 000
Statistikkportalen			
Totalt besøk i året	14 102	25 000	16 000
Unike brukere i året	10 705	17 000	13 000
Publikasjonsbasen			
Totalt besøk i året	15 000	22 000	21 000
Unike brukere i året	11 000	16 000	17 000
Landsider			
Totalt besøk i året	37 340	55 000	40 000
Unike brukere i året	30 353	41 000	31 000
Noradbloggen			
Totalt besøk i året	17 758	13 800	*
Unike brukere i året	13 988	9 800	

Pga. relansering av blogg foreligger ikke fullstendige tall for 2017

Konferanser og seminarer

I vedlegg 3 gir Norad en oversikt over arrangementer som Norad gjennomførte i 2017 eller hvor Norad var en av flere arrangører. Oversikten synliggjør bredden i denne delen av kommunikasjonsarbeidet. Arrangementene åpne, og offentliggjort på norad.no.

Tema for Norad-konferansen 2017 var 'bistand i bærekraftsmålenes tid'. Internasjonale og norske innledere diskuterte hvordan bistanden bedre kan bidra til å utrydde ekstrem fattigdom, øke nasjonale inntekter, utjevne sosiale forskjeller og bremse klimaendringene. Norad-konferansen har blitt en viktig arena for debatt om bistand og utvikling. 600 deltakerne kunne laste ned konferanse-

programmet og informasjon om innlederne, øvrig praktisk informasjon og mulighet til å gi sin tilbakemelding om blant annet konferansen som helhet og faglig utbytte av konferansen. Fordi kun 49 deltakere benyttet seg av denne muligheten, gir tilbakemeldingene dessverre et svært begrenset bilde av hvilket utbytte deltakerne hadde av konferansen.

Landmøtene har blitt en nyttig møteplass for å forstå situasjonen i de forskjellige utviklingslandene. I hvert møte ga ambassadør og utvalgte organisasjoner presentasjoner. Disse ble etterfulgt av diskusjoner om hvordan vi kan få enda bedre resultater av en samlet norsk innsats gjennom sivilt samfunn.

Norad Policy Forum ble videreført i 2017. Arrangementene la til rette for foredrag og diskusjoner om overordnede og dagsaktuelle bistands- og utviklingspolitiske problemstillinger. Også i 2017 hadde arrangementene jevnt over et stort antall besøkete og det ble i større grad lagt vekt på interaktive formater og oppfølging av temaet utover debatten.

Bistandsaktuelt

Utviklingen både i lesertall på nett og nyhetsbrev på e-post er god, mens opplag papirutgave har gått ned. Økningen i unike sidevisninger utgjør 39,5 prosent, og antall nyhetsbrev 66 prosent.

Nyhetsbrevet synes å ha bidratt til økt interesse for å bidra med kronikker og debattinnlegg.

I tillegg til saker der Bistandsaktuelt ble kreditert/sitert i norske medier er det også laget ulike saker i norske medier som er inspirert av oppslag i Bistandsaktuelt,

uten at disse nødvendigvis er sitert/kreditert. Et eksempel er forbrukerprogrammet 'TV2 Hjelper deg', som brukte Bistandsaktuelt's tema-sak om organisasjonenes hemmelighold og feilinformasjon om vervekostnader (gateververe) som utgangspunkt for en om lag ti minutters reportasje i beste sendetid i mai 2017. Bistandsaktuelt's ulike oppslag fra nett/papir ble framvist i reportasjen.

Norad i media

Norads oppdrag er å formidle kunnskap om bistand og bistandens resultater. Samtidig er vi også opptatt av å følge med på hvilken oppmerksomhet Norads arbeid får i mediene og hvilke temaer som får mest omtale.

Norad ble nevnt eller omtalt i totalt 1 148 redaksjonelle medieoppslag, mot 1 289 i 2016.

Nattevandring for bærekraftsmålene og evalueringsrapportene fikk mest oppmerksomhet. I 78 prosent av den redaksjonelle omtalen var Norad sentral eller medvirkende i oppslagene, i 15 prosent av oppslagene var vi talspersoner. Norad hadde 23 egne innlegg i 2017 (kronikker, debattinnlegg o.l.) på trykk i dagspresse.

Bistandsaktuelt i tall	2015	2016	2017
Opplag papirutgave	19 500	19 700	19 500
Antall papirutgaver	8	7	7
Krediteringer i andre medier	166	199	183
Sidehenvisninger, unike	449 291	509 000	710 000
Facebook - følgere/venner	10 269	16 159	19 738
Twitter - følgere	4 000	4 737	5 168
Instagram - følgere		1 034	1 127
Nyhetsbrev på e-post	1 380	1 716	2 856

6. Klima- og skoginitiativet

6.1 Analyse

Analyse av hvordan direktoratets forvaltning og faglige rådgivning under klima- og skoginitiativet bidrar til å nå de overordnede målene for satsingen, blant annet målsettingen om bærekraftig utvikling og fattigdomsreduksjon.

Norad forvalter betydelige deler av Klima- og skoginitiativet (KoS) sine midler, og gir i tillegg faglige råd til KLD og ambassadene knyttet til Klima- og skoginitiativets virksomhet. Norad skal ifølge tildelingsbrevet rapportere om hvordan initiativet bidrar til bærekraftig utvikling i landene hvor Norad er involvert. Norads kvalitetssikring av tiltak allerede i planleggingsfasen bidrar til at programmer er mest mulig gjennomarbeidet før oppstart. Videre bidrar Norads oppfølging ved bruk av gjennomganger og evalueringer til at det samles kunnskap og erfaringer som kan brukes som verktøy for oppfølging av tiltakene gjennom hele programperioden.

Gode forberedelser før igangsetting av et program og god forvaltning, blant annet i form av oppfølging og rapportering av om målsettingene nås, er viktige bidrag til å oppnå og synliggjøre resultater for bærekraftig utvikling. Norads forvaltning av tiltak og faglige rådgivning er således viktige bidrag til at tiltakene under Klima- og skoginitiativet faktisk bidrar til bærekraftig utvikling. Programmene er ofte komplekse, og uten gode programdokumenter, gjennomtenkte planer og aktiv oppfølging vil risikoen for svak måloppnåelse være betydelig.

Klima- og skoginitiativet arbeider i mange av sine programmer på policynivå, med nasjonale systemer og med etablering av finansieringsordninger som senere forvaltes av egne styringsorganer. Den viktigste innsatsen for å sikre bærekraftig utvikling og fattigdomsreduksjon ligger i design av mekanismene og innhold i den politikken som skal føres. Partnere rapporterer ofte om resultater på dette nivået i form av vedtatt politikk, godkjenning av systemer for sosiale og miljømessige sikringsmekanismer og prosesser som skal bidra til for eksempel bedring av rettigheter. Dette er viktige resultater, selv om de ikke i seg selv nødvendigvis er noen garanti for mer bærekraftig utvikling. De kan likevel antas å bidra til bærekraftig utvikling, og resultatene vil kunne måles på aggregert nivå innenfor et land eller en region som omfattes av programmene.

Klima- og skoginitiativet støtter også en rekke tiltak som foregår på lokalt nivå. Mange av dem bidrar til forbedring av naturressursforvaltning og avklaring av rettigheter til land. Klare rettigheter kan ha en betydelig effekt for å bevare og videreutvikle gode levekår for lokalbefolkningen. Med støtte fra organisasjoner som Rights and Resources Initiative (RRI) og The International Land Tenure Facility rapporteres det om framgang for rettighetsarbeidet for lokale grupper i en rekke land. Studier fra blant annet RRI viser at lokalbefolkning og urfolk som har klare rettigheter til skog vil ha større sjanse til å kunne komme seg ut av fattigdom enn de som ikke har det. Samtidig viser også studier at skog med avklarte rettighetsforhold i gjennomsnitt har lavere avskoging enn skog som ikke har det. Dette bidrar dermed til begge de overordnede målene for klima- og skoginitiativet.

Godt styresett er en forutsetning for vilje til å investere i utviklingstiltak. Lokale eller kommersielle investeringer i god arealbruk kan bidra til nye økonomiske muligheter som i sin tur kan bidra til å redusere presset på naturressursene. Dette vil måtte virke sammen med en rekke andre tiltak, blant annet politikk som begrenser ulovlig hogst.

Det strategiske rammeverket som ligger til grunn for mange av Klima- og skoginitiativets investeringer inneholder en sentral endringsteori: bedre politikk, sterkere institusjoner, klare retningslinjer og bedre definerte rettigheter vil bidra til bærekraftig utvikling. Samtidig bidrar dette til å muliggjøre målsettingen om lavere avskoging og skogdegradering.

Erfaring viser at tiltak for REDD+ i et land ikke automatisk bidrar til bærekraftig utvikling. Fordelingen av gevinsten fra tiltakene for skogbevaring er avgjørende, og det er flere eksempler på at aktører som allerede er sterke også tar størstedelen av gevinsten. Tiltak for å sikre rettferdig fordeling av gevinstene fra skogbevaringstiltak ('benefit sharing') er inkludert i de fleste av skogsatsingens programmer. Eksempler på tiltak som kan bidra til god fordeling av gevinstene er felles skogforvaltningsregimer ('community forestry'), tiltak som bedrer tilgangen til informasjon, tiltak for godt styresett og for redusert korrupsjon.

Det finnes flere eksempler på at det er fattet vedtak om ny politikk og nye styringsstrukturer som har til hensikt å bedre forutsetningene for en mer bærekraftig utvikling. Tildeling av landrettigheter i Peru er et ferskt eksempel, og ny nasjonal plan for REDD+ i Vietnam er tydeligere angående lokale rettigheter til skog enn tidligere. I den demokratiske republikken Kongo (DRK) er styringsstrukturene for skogforvaltning endret slik at sivilt samfunn har fått en plass ved bordet, og urfolk har utviklet egne programmer for involvering i REDD+-prosesser. Innen globale programmer som for eksempel GGGI⁵ og Verdensbankens karbonprogrammer, er etablering av sikringsmekanismer noe som skal legge til rette for bærekraftige løsninger selv om effekten for sluttbruker ofte ligger noe fram i tid og derfor kan være vanskelig å dokumentere. I mange av programmene legges det også opp til en aktiv samordning av REDD+ tiltak, bærekraftsmålene og landenes nasjonale klimaplaner (NDC).

6.2 Prioriteringer for 2017

Synliggjøring av resultater

Gjennom Norads blogg har Norad bidratt til at Klima- og skoginitiativet har blitt synliggjort for den norske befolkningen. Blogginnleggene gir bakgrunnsinformasjon og viser til resultater oppnådd ved hjelp av støtten fra initiativet. Eksempler er innlegg som belyser og forklarer grønn økonomi og hvorfor det er viktig, og prosessen med allokering av landrettigheter til urfolk i Peru. Norad har arrangert åpne diskusjonsmøter hvor tema blant annet har vært biobrensel og plantasjer/storskala landbruk.

Kampanje Save Tropical House

Norad fikk i oppdrag å planlegge og gjennomføre en informasjonskampanje om resultatene av nærmere ti års klima- og skoginnsats. Kampanjen var rettet mot den norske befolkning med hovedvekt på unge voksne. Hovedmålet var å øke kunnskapen om regnskogens betydning for å bremse klimaendringer. Det ble gjennomført kunnskapsmålinger før og etter. I forundersøkelsen sa 1 prosent av målgruppen at det var en sammenheng mellom å bevare regnskog og stoppe klimaendringer. I post-undersøkelsen var dette økt til 6 prosent.

⁵ Global Green Growth Institute, GGGI

Det ble i samarbeid med departementet valgt et konsept der det ble utviklet et mobilspill der man ved å tilegne seg kunnskap om regnskogsatsingen kunne delta i konkurransen om å lage det beste refrenget til en tropical house låt. Totalt ble 80 000 spørsmål om Klima- og skoginitiativet besvart. 108 000 personer (mål 100 000) var innom satsingens internettside og tilbrakte 4:28 minutter der. Videoen og musikkklåten Save Tropical House ble avspilt 1,3 millioner ganger (målet var to millioner). Det var over 3 millioner likes, delinger, klikk, videovisninger og kommentarer i sosiale medier i løpet av kampanjen. 4,5 millioner personer ble eksponert for kampanjen via annonsering i sosiale medier. Spilløsningen vant en internasjonal bransjepris for innovativt håndverk og teknologi.

Effektiv forvaltning og rådgivning

Norad har gitt juridisk og faglig rådgivning til ambassaden i Bogota for å opprette post-konfliktfondet 'Colombia Sostenible' som er den nasjonale kanalen for internasjonal klima- og miljøfinansiering. Fondet blir administrert av den Inter-amerikanske utviklingsbanken (IDB). Norad har også bidratt til å vurdere om det finnes effektive og robuste sikringsmekanismer i IDB. Midlene vil gå til viktige reformtiltak for å redusere avskogingen og til områder som har vært hardt rammet av konflikten, inkludert urfolksterritorier.

Norad har videre hatt tett dialog med ambassaden i Addis Abeba. Norad støttet ambassaden med å vurdere Etiopias 'Forest Investment Plan'. Flere fagområder i Norad var involvert i dette arbeidet. Planen skal bidra til en forbedring i hvordan landskapet forvaltes i store skogregioner, og konkrete tiltak inkluderer skogbevaring, skogplanting og utvikling av offentlig-privat samarbeid i skogsektoren. Etiopias Forest Investment Plan vil bidra til Klima- og skoginitiativets to overordnede og sentrale målsettinger; 1. oppnå 1,5-2-gradersmålet ved hjelp av utslippsreduksjoner, og 2. bærekraftig utvikling. Forest Investment Plan vil videre bidra til målsettingene om policy for bærekraftig skog og arealbruk i skogland, systemer for måling, rapportering og verifisering av utslipp fra skog, bedre styresett i skog- og arealforvaltning, effektiv gjennomføring av ny policy for bærekraftig skog- og arealbruk, bedre styresett i skog og areal forvaltning, samt arbeid med privat sektor for å redusere avskoging. Alle disse målsettingene er beskrevet i resultatrammeverket for Klima- og skoginitiativet.

En sentral strategi for Klima- og skoginitiativet er å utvikle støttemodeller for samarbeid mellom private og offentlige aktører i tråd med resultatrammeverket. Planen (Forest Investment Plan) er den første store investeringen knyttet til REDD+ i Etiopia. Avtalen på 600 mill. kroner for å implementere planen ble signert av etiopiske myndigheter 16. august 2017. Avtalen skal gjelde fram til 2020.

Risikovurdering og risikohåndtering

Norad har i 2017 ansatt tre økonomirådgivere for å styrke kvalitetssikring, rådgivning og risikohåndtering rundt både tilskudd og driftsmidler. En av disse er ansatt i Avdeling for klima, energi, miljø og forskning.

I 2016 ble det innført obligatorisk kvalitetssikring av økonomifaglige og resultatfaglige vurderinger i beslutningsdokumenter for prosjekter over 50 mill. kroner. Denne ordningen gjelder fortsatt.

Norad gjennomførte opplæring av partnere i Myanmar i 'do no harm' med fokus på konfliktsensitivitet.

6.3 Status - multilaterale avtaler i 2017

Status på gjennomføringen av de norske forpliktelsene og bidrag til framdrift og måloppnåelse knyttet til multilaterale avtaler i 2017.

Norad har utført og arbeider kontinuerlig med forvaltningsoppgaver for eksisterende multilaterale avtaler iht oversikt i Tildelingsbrev nr. 1 2017. Under følger rapportering for et utvalg multilaterale organisasjoner på resultater i henhold til målene for Klima- og skoginitiativet i det strategiske rammeverket.

Kongobassenget

Central African Forest Initiative (CAFI)

Det nasjonale REDD+ fondet i DRK har i 2016 og 2017 lyst ut og innvilget støtte til en rekke nasjonale programmer innen åtte hovedsatsingsområder: jordbruk, energi, skogforvaltning, standardsetting i gruve- og oljesektoren, arealplanlegging, landrettigheter, familieplanlegging og styresett.

Programmene er investeringer som skal bidra til begge de overordnede målsettingene til Klima- og skoginitiativet om å 'oppnå 1,5-2-gradersmålet ved hjelp av utslippsreduksjoner' og 'bærekraftig utvikling'. Dette inkluderer konkrete programmer som vil bidra til målsettingene om 'policy for bærekraftig skog og arealbruk i skogland' samt gjennomføringen av denne, 'systemer for måling, rapportering og verifisering av utslipp fra skog [...]' og 'bedre styresett i skog- og arealforvaltning'. Det er videre gitt støtte til programmer for urfolk og sivilsamfunn, samt såkalte integrerte programmer innenfor geografisk avgrensede områder som tar sikte på å bidra til utslippsreduksjoner i tråd med Klima- og skoginitiativets resultatrammeverk om at 'samarbeidsland har oppnådd reduserte utslipp fra skog'. Den politiske intensjonsavtalen (LOI) mellom CAFI og DRK stiller videre krav til partnerskap på myndighetsnivå innen relevante sektorer. Politisk vilje fra DRK har også blitt vektlagt i partnerskapet.

CAFI støtter videre utviklingen av REDD+ investeringsplaner i fem andre sentralafrikanske land, hhv. Republikken Kongo, Den sentralafrikanske republikk, Gabon, Kamerun og Ekvatorial Guinea. 27. juli 2017 ble Gabon det andre CAFI-landet som signerte en intensjonsavtale med CAFI. Denne avtalen har som formål å redusere Gabons klimagassutslipp fra avskoging og skogforringelse gjennom å støtte utviklingen av en plan for nasjonal arealplanlegging og et overvåkingssystem for skog og naturressurser, begge konkrete målsettinger for Klima- og skoginitiativet. Norad har tilrettelagt arbeidet med implementerende partner for denne avtalen.

I tråd med resultatrammeverket for Klima- og skoginitiativet, har CAFI videre arbeidet mot målsettingen om 'økt, langsiktig og forutsigbar global finansiering av REDD+', og flere givere har i løpet av 2017 blitt engasjert i arbeidet. CAFI har også hatt fokus på arbeid og samarbeid med privat sektor for å bidra til at 'privat sektor arbeider mot avskoging' og utforsket potensiell finansiell støtte fra denne.

Congo Basin Forest Fund (CBFF)

CBFF er et flergiverfond administrert av Afrikabanken (AfDB) hvor Norge, Storbritannia og Canada er givere. Norge har bidratt med 500 mill. kroner og hadde siste utbetaling til fondet i 2012. Norge og Storbritannia har gjennom en lengre prosess siden 2014 forberedt og formidlet ønsket om en gradvis utfasing av fondet fram til Norges avtale med AfDB går ut i 2018. Norad har i 2017 fortsatt arbeidet med en styrt avvikling av fondet, og har i tillegg deltatt aktivt i styrearbeid for å sikre god forvaltning av de gjenværende prosjektene som blir støttet med norske midler.

CBFFs prosjekter har bidratt til følgende milepæler i det strategiske rammeverket for KoS: Policy for bærekraftig skog- og arealbruk i skogland, etablering av systemer for måling, rapportering og verifisering av utslipp fra skog. Prosjektporteføljen spenner over mange ulike tema, og kan blant annet vise til resultater knyttet til fattigdomsreduksjon, styrking av kvinners rettigheter, bedret skog- og arealforvaltning og modeller for bærekraftig skog- og arealbruk. Fondets store spenn i tematikk og flere ulike implementerende partnere har imidlertid, sammen med blant annet operasjonelle utfordringer, bidratt til at det er vanskelig å få fram verifiserte aggregerte resultater og erfaringer.

Norge har siden 2013 pekt på behovet for en resultatevaluering av CBFF. Denne evalueringsprosessen ble påbegynt i 2017. Det forventes at evalueringen ferdigstilles i 2018 og at den vil bidra til innsikt i fondets overordnede resultater og bidrag til måloppåelsen i henhold til det strategiske rammeverket til KoS.

UN-REDD

I 2017 arbeidet UN-REDD⁶ med implementering av faglig rådgivning til 14 samarbeidsland og én region. Målet er å hjelpe landene med å måle, rapportere og verifisere sine utslippsreduksjoner fra skog og håndtere årsakene til avskoging ved gjennomføring av politikk og tiltak. I noen land, som i Elfenbenskysten, er det også lagt vekt på samarbeid med privat sektor. Alle aktivitetene bidrar til ulike milepæler i KoS' strategiske rammeverk. I tillegg gjennomfører UN-REDD globale kunnskaps- og kommunikasjonsaktiviteter relatert til REDD+ som understøtter det mer faglige arbeidet til UN-REDD. I Ecuador har faglig støtte fra UN-REDD ført til ferdigstilling av landets 'readiness'-fase. UN-REDDs støtte ble spesielt viktig i Ecuador for å få UNFCCC⁷-sekretariatets godkjenning av den nasjonale REDD+ tiltaksplanen for deling av informasjon om sikringsmekanismer, noe som bidrar til indikatoren til KoS om land med utviklet Safeguard Information Systems (SIS) for REDD+. I DRK har UN-REDD bidratt til utviklingen av metoder for skogreferansenivåer som bidrar til KoS-indikatoren om andel skog med referansenivå utviklet og verifisert. UN-REDD har hjulpet blant annet samarbeidslandene Ecuador, Mexico, Republikken Kongo og Elfenbenskysten med utviklingen av søknader til det grønne klimafondet for REDD+ finansiering. Dette bidrar til KoS' milepæl om å øke global finansiering av REDD+.

UN-REDD Vietnam

Implementering av UN-REDD programmet i Vietnam har hatt god framgang i perioden, etter noe svakere framdrift i tidligere faser. Det er vedtatt ny nasjonal plan for gjennomføring, National REDD Action Plan (NRAP). En rekke departementer har tatt inn målsettinger og budsjetter som skal støtte opp under planen. Et nytt direktiv fra sentralkomiteen (Directive 13) gir instruksjoner om å unngå all hogst i naturskog, minimalisere omdisponering av skog og sikre bedre håndhevelse av lover tilknyttet forvaltning av skog. En ny skoglov er utarbeidet, og en rekke tiltak for bedre skogforvaltning er under gjennomføring sentralt og på provinsnivå. Det er fortsatt utfordringer blant annet knyttet til tap av naturskog, korrupsjon og illegal handel. Programmet i Vietnam går inn i sitt siste år i 2018, men det pågår en prosess for å vurdere et nytt regionalt program med fokus på ulovlig hogst og skogkriminalitet.

Forest Carbon Partnership Facility (FCPF)

Framdriften i Readinessfondet (RF) er god. Sju av medlemslandene i fondet nådde midtveismålet i perioden, slik at 33 av de 47 landene i RF har fullfinansiert sitt readinessarbeid. Seks nye land nådde

⁶ The United Nations Collaborative Programme on Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation in Developing Countries

⁷ United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)

målet om kvalifisering til støtte i Karbonfondet (CF), slik at det nå kun er fire av de 19 landene i CF som ikke er kvalifisert for støtte. Arbeidet med å etablere et nytt resultatrammeverk som anbefalt i evalueringen av fondet i 2016 ble startet opp, men ikke ferdigstilt i løpet av 2017.

Global Green Growth Institute (GGGI)

Global Green Growth Institute (GGGI) bidrar med faglig støtte til innføring av grønne vekstmodeller som basis for økonomisk vekst og utvikling. GGGI opererer i 25 land, og for 15 av disse landene er nasjonale planer for grønn vekst vedtatt. I 2017 har GGGI bidratt til etablering og mobilisering av ressurser til nasjonale klimafond i fem land. Fondene skal finansiere lavutslippsprosjekter som innfrir kravene til klimafinansiering. GGGI bistår også i utformingen av slike prosjekter, og har i 2017 startet samarbeid med nasjonale partnere om utvikling av totalt 33 lavutslippsprosjekter fordelt på 25 land. I Colombia, Etiopia, Costa Rica og Rwanda er disse prosjektene rettet mot tiltak innen bærekraftig skog- og arealbruk. Der det er mulig trekkes private selskaper inn i utviklingen av prosjektene for å sikre bærekraft og langsiktig finansiering. GGGIs arbeid bidrar direkte til å nå milepæl om policy for bærekraftig skog og arealbruk i skogland, og spesielt indikatoren som gjelder omfang av grønn vekst-strategier.

Partnership for Action on Green Economy (PAGE)

I 2017 begynte PAGE å arbeide i to nye land: Guyana og Uruguay. I Guyana støtter PAGE myndighetene i utviklingen av en grønn stat utviklingsstrategi. PAGE arbeider også med andre partnere i landet for å øke involveringen av sivilsamfunnsaktører i prosessen. Dette arbeidet er avgjørende for å oppnå målene i avtalen mellom Norge og Guyana. PAGE bidrar direkte til KoS-indikator som omhandler omfang av grønn vekst-strategier. PAGE arbeider også i Mato Grosso i Brasil hvor målet er å bidra til KoS milepælen om utvikling av policy for bærekraftig skog- og arealbruk.

Wealth Accounting and Valuation of Ecosystem Services (WAVES)

WAVES fortsetter å støtte land i utviklingen av naturregnskap og inkludering av dataene i politikuttforming. Ett av naturregnskapene WAVES arbeider med er skogregnskap i flere samarbeidsland som Colombia, Costa Rica og Filippinene. Skogregnskapene bidrar til milepælen om utviklingen av policy for bærekraftig skog- og arealbruk. Skogregnskap hjelper land til å endre politikken sin og investeringer i en grønnere retning ved å gi myndighetene bedre forståelse for den økonomiske verdien av skogen, inkludert de potensielle fordelene ved skogbeskyttelse. I Colombia har myndighetene ved hjelp av WAVES-programmet oppdatert sitt [skogregnskap](#) og brukt de reviderte tallene i landets fredsarbeid og i indikatorene for landets grønn vekst-strategi. I tillegg bidrar skog- og landbruksregnskap til informasjon om driverne bak avskoging. I Costa Rica er landets skogregnskap som er støttet av WAVES, brukt for å informere om den nasjonale REDD+ strategien.

Climate and Development Knowledge Network (CDKN)

CDKN og Koalisjonen for Regnskogsland (CfRN) er snart halvveis i gjennomføring av prosjektet 'Reporting for Results Based REDD+ Actions'. Prosjektet innebærer kapasitetsbygging i 21 tropiske skogland over en 3-års periode, og har et budsjett på 70 mill. kroner. Målsettingen er å bistå med oppbygging av faglig kompetanse og institusjonell kapasitet for å kunne rapportere klimagassregnskap spesielt for skog- og landbrukssektoren til UNFCCC. CfRN vil også gi faglig støtte for å tydeliggjøre koblingen mellom klimagassrapportering og referansenivå for utslipp fra skog. I 2017 har CfRN gjennomført nasjonale samlinger i 14 skogland for ansvarlige myndigheter innen klimagassrapportering. De har i tillegg hatt regionale samlinger i Sør-Amerika, Asia og Afrika for

utveksling av erfaringer mellom landene. Prosjektet bidrar primært til måloppnåelse for milepælen som gjelder måling, rapportering og verifisering av utslipp fra skog.

6.4 Status - bilaterale og mindre avtaler, samt avtaler som ble inngått i 2017

Status på gjennomføringen av de norske forpliktelsene og bidrag til framdrift og måloppnåelse knyttet til bilaterale og mindre avtaler, samt avtaler som ble inngått i 2017.

Peru

I 2017 var gjennomføring av to tilskuddsavtaler med UNDP og World Wildlife Fund (WWF) sentralt, samt forhandlinger for å etablere en ny tilskuddsavtale med IDB. Sistnevnte har fremdeles ikke blitt etablert. Dette skyldes i hovedsak at det har tatt lengre tid enn ventet å få klarhet i hvilke aktiviteter som skal finansieres. WWF-avtalen har bidratt mest til to milepæler. For det første å teste og etablere varslingsystemer for ulovlig avskoging hos Miljødepartementet i Peru. Dette bidrar inn mot opprettelsen av et velfungerende system for måling, rapportering og overvåking av skog (MRV) i Peru, som er en milepæl i rammeverket. Systemet samfinansieres av UN-REDD sitt globale program, som Norge også støtter. Denne enheten i Miljødepartementet (GeoBosque) offentliggjorde også avskogingstall for 2016 og andre viktige data som bidrar til KoS' milepæl for bedre styresett i skog- og arealforvaltning. Videre har finansieringen gjennom WWF bidratt til at 34 urfolkssamfunn har fått tildelt eiendomsrettigheter til totalt 159 000 hektar med regnskog. Forskning viser at fordeling av eiendomsrettigheter til urfolk i Peru bidrar til bedre styresett i skog- og arealforvaltningen, slik milepælen tar sikte på. UNDP-prosjektet bidrar mot samme milepæl. I løpet av året har det grunnleggende forarbeidet blitt gjort for å kunne tildele totalt 69 urfolkssamfunn totalt 300 000 hektar med skog i 2018. UNDP bidrar også til at omfanget av arealplaner som bidrar til skogbevaring øker. Forarbeid til skogarealplanlegging for fylkene San Martin og Ucayali ble gjennomført i 2017 med en utstrekning på 3,8 millioner hektar. Prosjektet forventer å slutføre arbeidet for San Martin i 2018. Dette målet vil bidra til deloppnåelse av KOS' milepæl for effektiv gjennomføring av ny policy for bærekraftig skog- og arealbruk.

Guyana

Partnerskapet med Guyana har bidratt til mål om 'reduerte utslipp fra skog og skogland ivaretar naturskog', mål om 'bedre styresett i gjennomføringen av skog- og arealforvaltning', samt mål om 'MRV-systemer'. En rapport fra Guyana Forestry Commission om avskoging i perioden 2015-2016 viser en avskoging på 0,05 prosent, den laveste raten siden målingene begynte i 2010.

Ett treårig prosjekt på 62,6 mill. kroner om MRV-samarbeid for 2016-2019, samt et addendum på 3,7 mill. kroner for arbeid med uavhengig skogovervåking, er signert med Conservation International. Dette vil videreføre arbeidet for å opprettholde et godt system for måling, rapportering og verifisering av utslipp fra skog.

Tre nye søknader har blitt godkjent og et konseptnotat har blitt forelagt Guyanas nasjonale investeringsfonds (GRIF) styre i 2017. GRIF-fondets 'multi-stakeholder' gruppe har gjenoppstått og holdt sitt første møte i 2017. De har også kommentert på søknadene. Dette fører til bedret samarbeid på tvers av aktører og sektorer.

Norad støtter også DFID sitt arbeid for å sikre Guyana medlemskap i EUs Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT). Forhandlingene har hatt framdrift i 2017. Dette vil bidra til transparens i forsyningskjedene.

CIFOR

Bevaring av skog er viktig for å redusere global oppvarming. Samtidig kommer ofte ønsket om å bevare skog i konflikt med folks mulighet til å skaffe mat. Norge støtter Center for International Forestry Research (CIFOR) som måler og sjekker hvor effektivt REDD+ programmer har fungert i åtte land. Programmet bidrar også med verktøy, informasjon, teknologi og kunnskap for å sette land i stand til redusere avskoging eller skogforringelse.

6.5 Avtaler inngått i 2017

Norad har inngått avtale med IUCN⁸/Mangroves for the Future, som er basert i Bangkok, for å utvikle et prosjekt for å forankre mangrover i REDD+ strategier i fem land i Asia. Dette vil bidra til målet om 'bedre styresett i skog- og arealforvaltning'.

Norad inngikk avtale med Tenure Facility som arbeider for å sikre landrettigheter.

Norad er i dialog med Center for International Policy (i samarbeid med Waxman Strategies) om et prosjekt om innvirkningen til landbruks- og skoginvesteringer i Mekong.

6.6 Sivilsamfunnsporteføljen

Sivilsamfunnet er viktige aktører i arbeidet for redusert avskoging og har blitt støttet siden 2009. I 2016 inngikk Norad 37 avtaler med sivilsamfunnsorganisasjoner for å videreføre arbeidet. Tilsammen utbetalte Norad vel 295 mill. kroner på Kap. 1482 post 73 i 2017.

Det er utarbeidet spesifikke mål for resultater av tilskuddsordningen til sivilt samfunn i perioden 2016-2020:

- At insentiver for å oppnå REDD+-tiltak har blitt etablert gjennom et nytt internasjonalt klimaregime og/eller andre finansieringskanaler for klima-, miljø- og utvikling.
- At myndighetene i prioriterte utviklingsland har implementert REDD+-relatert politikk, tiltak og sikringsmekanismer, som eksempelvis politikk for grønn vekst, bærekraftige inntektskilder, arealplanlegging, urfolk og lokalsamfunns rettigheter og kvinners rettigheter.
- At private aktører har implementert sosiale og miljømessige retningslinjer og rutiner som reduserer presset på skog, og de private aktørene er engasjert i globale offentlig-private partnerskap for å redusere avskoging.

De utvalgte prosjektene er de Norad har vurdert at best kan bidra til å nå disse målene. Porteføljen er inndelt i fire kategorier som er spesielt viktige for å nå målene for ordningen: Internasjonal konsensus om REDD+, urfolks og skogavhengige folks rettigheter, avskogingsfrie forsyningskjeder og bekjempelse av skogkriminalitet. Siden prosjektperioden varer ut 2020, er det fremdeles tidlig å rapportere resultater. Rapportene for 2017 mottas 1. mai 2018. Vi har derfor ikke et fullt bilde av resultater oppnådd så langt, men kan likevel si noe om porteføljens sammensetting.

De tre målene for sivilt samfunn faller inn under KoS sitt rammeverk, og alle prosjektene spiller inn til ulike milepæler og indikatorer. Det er noen av indikatorene som sivilsamfunnsprosjektene i særlig

⁸ International Union for Conservation of Nature

grad bidrar til. Hele 18 organisasjoner arbeider på ulike måter opp mot milepælen 'Policy for bærekraftig skog- og arealbruk i skogland' i KoS' strategiske rammeverk.

Mange arbeider også opp mot milepælen 'bedre styresett i skog- og arealforvaltning'. Ti sivilsamfunnsorganisasjoner arbeider med å styrke urfolk og andre skogavhengige folks rettigheter. I Etiopia er ekspansjon av kaffe- og teplantasjer en av faktorene som fører til avskoging. Gjennom deltakende skogforvaltning styrkes skogavhengige lokalsamfunns rettigheter over skogen, og de kan stå opp mot investeringselskap. Etter flere års kamp og rettsak har en lokal skoggruppe i Masha, SNNPRS⁹, nå vunnet over et investeringselskap som urettmessig hadde fått tildelt konsesjon på 200 hektar skog som lokalsamfunnet hadde forvaltningsrett over. Utviklingsfondet har sammen med den etiopiske organisasjonen Ethio Wetlands and Natural Resource Association drevet et prosjekt på deltakende skogforvaltning sør-vest i Etiopia siden 2013, støttet av Norad. Norad inngikk i 2017 avtale med Tenure Facility, som forventes å bli en viktig aktør i arbeidet med å sikre urfolk og lokalbefolkningers landrettigheter, den siste indikatoren under 'bedre styresett i skog- og arealforvaltning'. Samtidig er dette et felt som møter mye motstand, og der resultatene er sårbare for den politiske virkeligheten i landene. Brasil er ett av landene der organisasjonene i noen tilfeller må kjempe for å opprettholde allerede oppnådde framskritt, gitt en uforutsigbar og vanskelig politisk kontekst.

Åtte organisasjoner arbeider med håndheving av lovverk for skogforvaltning. Disse arbeider blant annet med å avdekke ulovlig hogst og å sørge for økt transparens innen arealforvaltning. De bidrar blant annet til indikatoren 'konsesjoner, avskogingstall, REDD+ beslutninger m.m. er offentlig tilgjengelig'.

Ni organisasjoner arbeider med avskogingsfrie verdikjeder i næringslivet, og arbeider således opp mot milepælen 'Privat sektor jobber mot avskoging' i det strategiske rammeverket. Minst fem direkte og indirekte tilskuddsmottakere har på ulikt vis bistått den brasilianske delstaten Mato Grossos strategiarbeid for å redusere utslipp fra avskoging med 90 prosent innen 2030.

Fem organisasjoner arbeider for internasjonal konsensus om REDD+, og arbeider indirekte opp mot milepælen 'økt, langsiktig og forutsigbar global finansiering av REDD+'.

KLD har gitt Norad i oppdrag å arrangere den internasjonale konferansen Oslo Tropical Forest Forum - The Redd Exchange i 2018. Konferansen vil beholde mye av formatet fra tidligere REDD Exchange-konferanser, med en estimert deltakelse på 500 deltakere fra myndigheter, privat sektor, sivil samfunn og akademia, inklusive høynivå-deltakere. Norad startet opp arbeidet i 2017 med å ansette prosjektleder og prosjektmedarbeider, og etablere en programkomité.

6.7 Evaluering, Klima- og skoginitiativet

Siden 2010 har Evalueringsavdelingen i Norad gjort en følgeevaluering av Norges Klima- og skoginitiativ, der formålet har vært å fremskaffe uavhengig dokumentasjon av resultater underveis i gjennomføringen av satsingen. I løpet av 2017 har det blitt ferdigstilt en evaluering [av bistand til myndiggjøring](#) ('empowerment') av lokalbefolkning gjennom sivilsamfunnsorganisasjoner, samt gjort et evalueringsarbeid på samhandling mellom Verdensbankens 'Forest Carbon Partnership Facility' og samarbeidspartnere, med vekt på landnivå. Denne vil offentliggjøres våren 2018. Alle avdelingens

⁹ Southern Nations, Nationalities' and Peoples' Regional State

rapporter er tilgjengelig på Norads nettsider, der det også finnes også en [samleside](#) for følgeevalueringen.

Høsten 2017 var det en hovedoppgave for Evalueringsavdelingen å organisere en internasjonal [workshop om læring og evaluering innen internasjonale skoginitiativ](#) i samarbeid med de uavhengige evalueringskontorene i Det globale miljøfondet (GEF), FNs utviklingsprogram (UNDP) og Det grønne klimafondet (GCF). Klima- og skoginitiativets sekretariat i KLD deltok også. Formålet var å skape en møteplass for å diskutere lærdommer om og fra evalueringer, og hvordan man kan forsterke evalueringers bidrag og relevans i beslutninger om og gjennomføring av slike tiltak. Det ble lagt vekt på bruk av kreative løsninger for organisering av diskusjoner for å stimulere læringsutbytte. Workshopen var godt besøkt fra inn- og utland, og de rundt 100 deltakerne besto av saksbehandlere, ledere, forskere og eksperter i skogsektoren. Tilbakemeldingene ga uttrykk for at dette var en etterlengtet møteplass og syntes å gi en forsterket interesse i nettverket for feltet (Earth-Eval). I forbindelse med seminaret, la Evalueringsavdelingen fram en syntesestudie som summerer funn og lærdommer fra følgeevalueringen. Rapporten og streaming fra seminaret ligger tilgjengelig på [norad.no](#) (se også vedlegg 1), og fra våren 2018, også en kort oppsummerende rapport og video med hovedpunktene fra workshopen.

Utover dette, har evalueringsavdelingen i 2017 samarbeidet om tre evalueringer i regi av Det grønne klimafondet, samt deltatt i referansegruppe for Afrikabankens uavhengige evalueringsenhet (IDEV) om en evaluering av 'Congo Basin Forest Fund'.

Del IV: Styring og kontroll av virksomheten

Styring og kontroll

Styring og kontroll i Norad gjennomføres i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og Utenriksdepartementets hovedinstruks for økonomistyring i Norad.

Virksomhetsplanen som er forankret i Norads strategi, skal være et supplement til tildelingsbrevene fra UD og KLD og brukes hovedsakelig i den interne styringsdialogen mellom direktør og avdelingsledere.

I 2017 har Norad videreført arbeidet med risikostyring som en integrert del av den overordnede planprosessen. Virksomhetskritiske risikoer følges opp med tiltak og rapportering til direktøren.

Bemanning og ressursstyring

Norad fikk i 2017 overført omfattende oppgaver og tilskuddsforvaltning innen helse, utdanning, klima, miljø, energi og nye oppgaver knyttet til kvalitetssikring under hele O3-området.

Med et økende kontroll- og fagspenn er forvaltningslinjen i organisasjonen styrket i 2017 ved at stillingen som assisterende direktør ble gjenbesatt. Assisterende direktør hjelper Direktøren med å lede direktoratet på en effektiv måte og å ta et samlet ansvar for Norads tilskuddsforvaltning. Det omfatter også formidling av resultater og erfaringer med norsk utviklingssamarbeid.

I forbindelse med overføring av nye oppgaver ble 17 nyrekrutteringer foretatt første halvår, hvorav 14 direkte knyttet til de nye oppgavene og tre stillinger knyttet til et nyetablert avslutningsteam som stilles til disposisjon for departementet, ambassadene og Norad.

Som ledd i regjeringens moderniseringsarbeid besluttet UD å foreta en administrativ gjennomgang av Norad høsten 2017 og det ble vedtatt en midlertidig frys på nyrekrutteringer til stillinger i Norad. Det innebar at Norad måtte foreta en del interne omdisponeringer og har blant annet utsatt etableringen av en internrevisjon. 15 fast ansatte medarbeidere returnerte fra ulønnet permisjon fra UD eller annen arbeidsgiver. Det var på samme tid ni medarbeidere som fikk permisjon for å arbeide ved ambassade eller annen arbeidsgiver.

Bemanning	2015	2016	2017
Antall årsverk per 31.12*	241,6	242	248,5
Antall ut i ulønnet permisjon	20	21	9
Gjennomsnittsalder ansatte	46,3	46,7	46,2
Gjennomsnitt alder ved AFP- og alderspensjon	68,5	67	66,6
Prosentandel kvinner	62	64	63

* Årsverk inkluderer UD og KLD.

Likestillingsredegjørelse

Norad har alltid hatt et flertall kvinnelige ansatte. Tabellen under viser at andelen kvinner er større enn andelen menn i alle stillingskategorier. Kjønnfordelingen reflekteres også i søkergrunnlaget til stillingene som lyses ut. Blant søkere på utlyste stillinger i 2017 var 62 prosent kvinner og 38 prosent menn.

pr. 31.12.2017		Ansatte		Prosent K/M	
				M	K
Totalt i Norad (inkl. dir)	2016	246	36	64	
Totalt i Norad (inkl. dir)	2017	267	37	63	
Avdelingsledelse*	2016	9	37	63	
Avdelingsledelse*	2017	11	45	55	
Fagdirektører	2017	13	38	62	
Mellomledelse**	2016	32	42	58	
Mellomledelse	2017	21	33	67	
Seniorrådgivere	2016	145	36	64	
Seniorrådgivere	2017	162	39	61	
Rådgivere	2016	50	30	70	
Rådgivere	2017	51	29	71	
Konsulent, første- og seniorkonsulent	2016	9	45	55	
Konsulent, første- og seniorkonsulent	2017	9	44	56	

* Direktør ikke inkludert, assisterende direktør inkludert

** Ekst. Fagdirektører i motsetning til tidligere år

Ved utgangen av 2017 hadde i underkant av 5 prosent av Norads ansatte innvandrerbakgrunn fra landgruppe 2¹⁰. Til sammen 87 personer, eller 6 prosent av søkere på utlyste stillinger registrerte at de hadde innvandrerbakgrunn. Det kalles alltid inn minst én kvalifisert søker med innvandrerbakgrunn fra landgruppe 2 til intervju. Det ble rekruttert to medarbeidere med innvandrerbakgrunn i 2017.

Det ble i 0,6 prosent av søknadene registrert at søker hadde funksjonsnedsettelse. Det ble ikke rekruttert noen med nedsatt funksjonsevne i 2017.

Organisasjonsutvikling og kompetanse

Norad inngikk avtale om lederutviklingstjenester med stiftelsen Administrativt Forskningsfond (AFF). Høsten 2017 gjennomførte vi en intern kartlegging ved hjelp av AFF der målet er å styrke lederens endringskompetanse og dermed øke kompetansen for å gjennomføre endringer i framtiden. Som del av programmet ble alle medarbeidere invitert til å gi innspill til interne forhold, blant annet om arbeidsprosesser og arbeidsflyt. Kartleggingen inngår i det interne arbeidet for å effektivisere og forbedre samhandling, organisering og ledelse i organisasjonen.

Norad skal ha kompetanse til å løse oppgaver på en kvalitativt god måte. Medarbeidernes kompetansebygging skjer i stor grad gjennom læring i arbeidet. Norad har lagt vekt på intern formidling og deling av kunnskap for å bygge kompetanse. Det ble blant annet holdt flere presentasjoner om økonomisk utvikling, fattigdom og fordeling på møter i Norad og UD høsten 2017. Eksterne arrangementer er åpne for Norads medarbeidere og er én av kildene til kunnskapsbygging internt. Arrangementer og kurs omtales i andre deler av rapporten og i vedlegg 3.

¹⁰ Landgruppe 1: EU/EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand

Landgruppe2: Europa utenom EU/EFTA, Asia (inkl. Tyrkia), Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Oseania utenom Australia og New Zealand.

Alle nyansatte gjennomfører obligatorisk opplæringsprogram som omfatter interne kurs og kurs ved Utenriktjenestens kompetansesenter (UKS).

Helse-, miljø og sikkerhet, inkludert sykefraværsoppfølging

Det ble i samarbeid med Stamina gjennomført en arbeidsmiljøundersøkelse i 2017. Hovedfunn i arbeidsmiljøundersøkelsen vil bli fulgt opp i alle avdelingene og tas med i planleggingen av videre lederutvikling og oppfølgingsarbeid i organisasjonen.

Det egenmeldte sykefraværet var på totalt 1,1 prosent og det legemeldte på 3,2 prosent. I 2017 forbedret Norad ytterligere beregningsgrunnlaget i sykefraværsstatistikken. Tall for 2017 er derfor ikke fullt ut sammenlignbare med 2016.

Prosentvis fordeling kvinner og menn									
År	Deltid		Midlertidig ansatte		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær		Samlet fravær, lege- og
	M	K	M	K	M	K	M	K	M og K
2016	40	60	36	64	33	67	4,6	4,2	5,6
2017	45	55	34	66	16,7	83,3	2,7	3,6	4,3

Norads bedriftshelsetjeneste har gitt ledere opplæring i forebygging og oppfølging av sykefravær, samt hvordan arbeide med å fremme nærvær. Norad åpnet i 2017 for digital sykmeldingshåndtering og holdt informasjonskurs for ledere om deres oppgaver ved digitalisert prosess for registrering og oppfølging av sykmeldinger.

Norad legger til rette for at alle skal ha like muligheter til ansettelse, avansement og lønnsutvikling. Gjennom samarbeid med NAV har vi tilbudt kandidater arbeidstrening og lønnstilskudd. Norads arbeidsrom har universell utforming. Som IA-virksomhet arbeider vi for at medarbeidere med tilretteleggingsbehov på bakgrunn av fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse får dette.

Digitalisering

UD etablerte i september en plattform for elektronisk innsending av søknader (Tilskuddsportalen). Norad har gjennomført to utlysinger gjennom portalen med gode resultater. Elektronisk innsending av søknader har medført redusert manuelt arbeid for de som saksbehandler søknadene og for arkivet. Selve søknadsbehandlingen kunne også starte tidligere. UD gjennomførte en brukerundersøkelse blant søkere som viser at brukerne er fornøyde med funksjonaliteten, samtidig som det kom inn gode forslag til forbedringer av portalen. Etter planen skal alle konkurransebaserte ordninger utlyses, sendes inn og behandles i portalen i løpet av 2018.

Som oppfølging av regjeringens fellesføring i 2016, gjennomførte Norad i 2016 en brukerundersøkelse blant mottakere av tilskudd for å få deres vurdering av kontakt med Norad og oppfølging av avtaler. En ny undersøkelse var planlagt i 2017, men Norad besluttet å utsette denne til etter at Tilskuddsportalen har vært i bruk i noen tid.

Videre har Norad startet et prosjekt for å effektivisere og øke kvaliteten på arbeidet med å sammenstille informasjon om samlet norsk bistand ved å etablere en felles nettbasert kartløsning. Kartløsningen skal brukes av saksbehandlere for å effektivisere og øke kvaliteten i deres arbeid, samt som informasjonskanal og dermed bidra til åpenhet i bistanden og norsk offentlig sektor. Prosjektet er tildelt midler fra Difis medfinansieringsordning for digitaliseringsprosjekt i staten, og skal pågå i perioden 2017-2019.

Norad har også etablert et prosjekt for å lage en ny intern plattform for samhandling og kommunikasjon. I 2017 har behovene vært analysert og ulike konsepter er beskrevet. Prosjektet vil pågå i hele 2018.

Sikkerhet og beredskap, inkl. informasjonssikkerhet

Rapporten fra risiko- og sårbarhetsanalysen for Norads lokaler som ble gjennomført i mai 2016, er løpende fulgt opp. Elektronisk besøksregistreringssystem med besøkskort, skjerming av etasjene med kortleser og automatisk lukking av dører ved eksterne besøk i Norads informasjonssenter ble etablert for å øke sikkerheten i lokalene.

Norads beredskapsplan med tilhørende dokumenter ble revidert og Norads kriseorganisasjon har fått en enklere struktur. Beredskapsøvelse for å teste den nye strukturen planlegges gjennomført i løpet av første kvartal 2018.

Norad har et styringssystem for informasjonssikkerhet (ISMS) som ble utviklet i 2014. Styringssystemet med underliggende policyer, prosedyrer og rutiner er utarbeidet i henhold til ISO27001:2013 og er tilgjengelig via Norads intranett. Redusert kapasitet i 2017 medførte noe redusert aktivitetsnivå på informasjonssikkerhets-arbeidet i 2017, inkludert arbeidet med å implementere styringssystemet i organisasjonen.

Del V: Vurdering av framtidsutsikter

Det blir mindre og mindre fattigdom i verden. Det internasjonale samfunnet, Norge inkludert, har forpliktet seg til å utrydde all fattigdom innen 2030. Det betyr at vi må bekjempe den der den er verst. Skal de fattigste landene klare å avskaffe fattigdommen, må offentlig sektor utvikles, helse og utdanning bli bedre, investeringer utenfra økes og privat næringsliv må få bedre vilkår. Betydelig innsats må settes inn i landene som ligger lengst etter.

Bærekraftsmålene og Agenda 2030 er rammene for Norads arbeid. Som Norges fagetat for utviklingssamarbeid vil vi kombinere fagkompetanse og god praksis for å løse oppgavene på en god måte. Vi skal tydeliggjøre målene for tilskuddsordningene vi forvalter og sørge for at det går an å måle resultatene av tiltak som støttes. Vi skal systematisk bruke evalueringer for å fortelle om hva som oppnås med norske penger. Det øker ansvarligheten. Det er behov for en sterkere resultat- og læringskultur. Det krever satsing over tid.

Digitalisering er en hovedsatsing i 2018. Norad vil bistå Utenriksdepartementet i videreutviklingen av Tilskuddsportalen, inklusive resultatportal, og arbeide videre med nettbaserte løsninger for informasjon om norsk bistand. I tillegg skal Norad digitalisere så mye som mulig av søknadsprosessene i 2018. Parallelt arbeider vi med å sikre at Norads ulike tilskuddsordninger ses i sammenheng.

Kunnskapsbanken er etablert og kompetanseoverføring og institusjonssamarbeid vil bli mer synlig og systematisert. Kunnskapsbanken skal blant annet se på hvordan vi støtter kapasitetsbygging, måler resultater og organiserer oss internt. Norad vil også tenke nytt om hvordan vi kan styrke myndigheter i samarbeidsland når det meste av bistanden gis gjennom multilaterale organisasjoner og fond.

Norad skal i 2018 følge opp og gjennomføre utvalgte anbefalinger fra fjorårets AFF- og KPMG-gjennomganger. Effektivisering og samarbeid på tvers skal prioriteres blant annet innen Agenda 2030, Kunnskapsbanken, seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), yrkesutdanning og forpliktelsen om at ingen skal utelates. Vi skal videreføre dialogen med Utenriksdepartementet om effektive arbeidsformer og sikre gode resultater på områder Norad har ansvar for.

Norad vil fortsette arbeidet med å konsentrere avtaler både tematisk og geografisk. Videre vil vi forenkle forvaltningen.

For å løse oppgavene vil Norad videreføre strategisk kontakt og samarbeid med andre givere. Vi skal finne smarte måter å arbeide på i partnerskap med sivilsamfunn og akademika. Vi vil vurdere former for triangulære samarbeid. Og vi skal styrke samarbeidet med næringslivet, slik at private våger å investere i utviklingsland og bidrar til jobbskaping og økonomisk vekst.

Gjennom åpenhet og aktiv formidling av resultater, skal Norad fortsatt bidra til debatt om bistand og utviklingspolitikk.

Del VI: Årsregnskap

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet og krav fra eget departement.

Årsregnskapet gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible tildelinger og regnskapsførte utgifter og inntekter, fordringer og gjeld.

Norad fører og rapporterer sitt virksomhetsregnskap i henhold til kontantprinsippet.

Årsregnskapet vurderes å gi et korrekt uttrykk for årets ressursbruk.

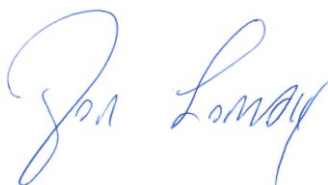
Vurdering av vesentlige forhold ved årsregnskapet

Norad har overtatt betydelig ansvar for tilskuddsmidler og dette er hensyntatt i vår oppfølging av budsjett disponering.

Revisjonsordning

Norads regnskap revideres av Riksrevisjonen som bekrefter årsregnskapet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d. Revisjonsberetningen er offentlig informasjon fra det tidspunkt den utstedes fra Riksrevisjonen.

Oslo, 14. mars 2018

Jon Lomøy
direktør

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for Norad er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene") og Hovedinstruks for økonomistyringen i Norad, fastsatt av utviklingsministeren 1. januar 2005, oppdatert 1. mars 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2016 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement. Virksomheten omfattes av nettoføringsordningen for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen gjeldende fra 2015. Nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-116/2015.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet.

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "Netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge oppstillingene.

Alle statlige virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall Norad har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet Norad har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva Norad har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser Norad står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Artskontorapporteringen

Artskontorapporteringen viser regnskapstall Norad har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Norad har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Note 8 viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen. Differansen utgjør leverandørgjeld per 31.12.2017.

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2017

Utgifts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling *	Regnskap 2017	Merutgift (-) og mindreutgift
141	Direktoratet for utviklingsamarbeid	01	Driftsutgifter	A, B	280 267	267 415	12 852
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	01	Driftsutgifter	A, B	19 943	19 088	855
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	01	Driftsutgifter	A, B	49 500	46 276	3 224
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	01	Driftsutgifter	A, B	31 710	30 187	1 523
540	Kjøp av tjenester til utvikling av programvare, IKT-løsninger	25	Kjøp av tjenester til utvikling av programvare			67	-67
150	Bistand til Afrika	78	Regionbevilgning for Afrika	A	416 400	415 392	1 008
151	Bistand til Asia	78	Regionbevilgning for Asia	A	35 000	34 731	269
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	70	Sivilt samfunn	A	1 957 963	1 902 728	55 235
161	Næringsutvikling	70	Næringsutvikling	A	179 918	175 937	3 981
162	Overgangsbistand/sårbare stater og regioner	70	Overgangsbistand/sårbare stater og regioner	A	20 000	20 000	0
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	70	Nødhjelp og humanitær bistand	A	4 766	4 766	0
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	72	Menneskerettigheter	A	3 576	3 576	0
164	Fred, forsoning og demokrati	70	Fred, forsoning og demokratiltak	A	24 500	24 195	305
164	Fred, forsoning og demokrati	72	Global sikkerhet, utvikling og nedrustning	A	2 000	2 000	0
164	Fred, forsoning og demokrati	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land	A	2 000	2 000	0
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	70	Forskning	A	93 536	93 298	238
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	71	Faglig samarbeid	A	255 680	253 927	1 753
166	Klima, miljø og fornybar energi	72	Klima og miljø	A	489 300	489 257	43
166	Klima, miljø og fornybar energi	74	Fornybar energi	A	88 600	85 419	3 181
168	Kvinneres rettigheter og likestilling	70	Kvinneres rettigheter og likestilling	A	131 400	131 373	27
169	Global helse og utdanning	70	Global helse	A	3 053 050	3 052 828	222
169	Global helse og utdanning	73	Utdanning	A	984 000	983 994	6
170	FN-organisasjoner mv.	76	FN og globale utfordringer	A	10 000	10 000	0
170	FN-organisasjoner mv.	81	Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk	A	198 500	198 500	0
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	73	Klima- og skogsatsingen	A	1 300 000	1 290 974	9 026
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter			12 555	
Sum utgiftsført					9 631 609	9 550 484	
Inntekts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2017	Merinntekt og mindreinntekt (-)
5309	Tilfeldige inntekter	29	Inntekter til statskassen			27 093	27 093
5309	Tilfeldige inntekter	29	Gruppelivsforsikring			321	
5605	Inntekter til statskassen	83	Renteinntekter			2 146	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			26 562	
Sum inntektsført						0	56 123
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						9 494 361	
Kapitalkontoer							
600880	Norges Bank KK/innbetalinger					59 227	
600880	Norges Bank KK/utbetalinger					-9 554 002	
701140	Endring i mellomværende med statskassen					413	
Sum rapportert						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
Konto	Tekst				2017	2016	Endring
701140	Mellomværende med statskassen				-7 890	-8 303	413

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
14101	11 953	268 314	280 267
16001	943	19 000	19 943
16501		49 500	49 500
148201		31 710	31 710
15078		416 400	416 400
15178		35 000	35 000
16070	23 492	1 934 471	1 957 963
16170	29 918	150 000	179 918
16270		20 000	20 000
16370		4 766	4 766
16372		3 576	3 576
16470		24 500	24 500
16472		2 000	2 000
16473		2 000	2 000
16570		93 536	93 536
16571		255 680	255 680
16672		489 300	489 300
16674		88 600	88 600
16870		131 400	131 400
16970		3 053 050	3 053 050
16973		984 000	984 000
17076		10 000	10 000
17081		198 500	198 500
148273		1 300 000	1 300 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år										
Kapittel og post	Stikkord	Merutgift (-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter (-)	Merutgift (-)/ mindre utgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter (-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger (-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
14101	Mulig overførbart beløp	12 852		12 852				12 852	13 416	12 852
16001	Mulig overførbart beløp	855		855				855	950	855
16501	Mulig overførbart beløp	3 224		3 224				3 224		
148201	Mulig overførbart beløp	1 523		1 523				1 523		
15078	"kan overføres"	1 008		1 008						
15178	"kan overføres"	269		269						
16070	"kan overføres"	55 235		55 235						
16170	"kan overføres"	3 981		3 981						
16470	"kan overføres"	305		305						
16570	"kan overføres"	238		238						
16571	"kan overføres"	1 753		1 753						
16672	"kan overføres"	43		43						
16674	"kan overføres"	3 181		3 181						
16870	"kan overføres"	27		27						
16970	"kan overføres"	222		222						
16973	"kan overføres"	6		6						
148273	"kan overføres"	9 027		9 027						

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2017

	Note	2017	2016
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1		
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1		
Salgs- og leieinnbetalinger	1		
Andre innbetalinger	1	669	71
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		669	71
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	215 777	172 321
Andre utbetalinger til drift	3	147 925	143 765
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		363 702	316 086
Netto rapporterte driftsutgifter		363 033	316 015
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	2 146	3 444
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		2 146	3 444
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	0	0
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B		
Utbetaling av finansutgifter	4		
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		0	0
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		-2 146	-3 444
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	9 174 895	4 226 993
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		9 174 895	4 226 993
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Tilfeldige inntekter (ref.kap. 5309, inntekt)		27 093	18819
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		321	307
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		26 562	21 260
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633),		12 555	12 551
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-41 421	-9 016
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		9 494 361	4 530 548
Oversikt over mellomværende med statskassen **			
Eiendeler og gjeld		2017	2016
Fordringer		671	441
Kasse			
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank			
Skyldig skattetrekk		-8 565	-8 753
Skyldige offentlige avgifter			
Negativ netto lønn		4	9
Sum mellomværende med statskassen	8	-7 890	-8 303

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov.

Note 1 Innbetalinger fra drift		
	31.12.2017	31.12.2016
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Sum salgs- og leieinnbetalinger	0	0
<i>*Andre innbetalinger</i>		
Andre innbetalinger lønn	538	15
Andre innbetalinger arbeidsgiveravgift	82	3
Andre innbetalinger reisekostnader	49	53
Sum andre innbetalinger	669	71
Sum innbetalinger fra drift	669	71

*Refusjon av lønns- og reisekostnader knyttet til utlånt av personer til KLD, UDI og UD

Note 2 Utbetalinger til lønn		
	31.12.2017	31.12.2016
Lønn	172 581	156 371
Arbeidsgiveravgift	26 562	21 260
Pensjonsutgifter*	19 053	0
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-6 388	-7 784
Andre ytelser	3 969	2 474
Sum utbetalinger til lønn	215 777	172 321
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
Antall årsverk:	249	242

Note 3 Andre utbetalinger til drift		
	31.12.2017	31.12.2016
Husleie	31 347	30 013
Flyttekostnader	1	16 056
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	0	0
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	1 870	2 590
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	128	513
Mindre utstyrsanskaffelser	1 822	187
Leie av maskiner, inventar og lignende	1 586	1 591
Kjøp av fremmede tjenester	82 677	68 808
Reiser og diett	18 586	15 274
Øvrige driftsutgifter	9 908	8 733
Sum andre utbetalinger til drift	147 925	143 765

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2017	31.12.2016
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	2 146	3 444
Valutagevinst		
Annen finansinntekt		
Sum innbetaling av finansinntekter	2 146	3 444
	31.12.2017	31.12.2016
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter		
Valutatap		
Annen finansutgift		
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2017	31.12.2016
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende		
Tomter, bygninger og annen fast eiendom		
Beredskapsanskaffelser		
Infrastruktureiendeler		
Maskiner og transportmidler		
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	0	0
Sum utbetaling til investeringer	0	0
	31.12.2017	31.12.2016
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd		
Obligasjoner		
Investeringer i aksjer og andeler		
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2017	31.12.2016
Innbetalinger til statskassen - ubrukte midler	0	0
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2017	31.12.2016
Tilskudd til kommuner	6 326	51
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	78 904	86 780
Tilskudd til finansielle foretak	66 233	19 047
Tilskudd til husholdninger	5 456	3 433
Tilskudd til ideelle organisasjoner	4 285 002	2 198 294
Tilskudd til statsforvaltningen	509 864	377 098
Tilskudd til utlandet	4 223 110	1 542 290
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	9 174 895	4 226 993

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2017	31.12.2017	Forskjell
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*			0
Obligasjoner			0
<i>Sum</i>	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	671	671	0
Andre fordringer			0
Bankinnskudd, kontanter og lignende			0
<i>Sum</i>	671	671	0
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld			0
<i>Sum</i>	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-715		-715
Skyldig skattetrekk	-8 565	-8 565	0
Skyldige offentlige avgifter			0
Annen kortsiktig gjeld	4	4	0
<i>Sum</i>	-9 276	-8 561	-715
Sum	-8 605	-7 890	-715

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B.

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>							
Balanseført verdi 31.12.2017							0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)

Post 01 Driftsutgifter

Tildeling: 280,267 mill. kroner inkludert overførte midler fra 2016.

Den totale økonomiske rammen for Norads ordinære drift i 2017 var på 280,267 mill. kroner inkludert overførte midler på 11,953 mill. kroner fra 2016. Om lag 73 prosent av driftsmidlene gikk til lønn. Driftsbudsjettet for øvrig ble i hovedsak benyttet til fasteutgifter (husleie, kommunikasjonstjenester), inngåtte avtaler til drift og utvikling av IKT-løsninger og reisevirksomhet.

Kap 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling, post 01 Driftsutgifter

Tildeling: 19,943 mill. kroner

Situasjonsbeskrivelse

Det er viktig med god kunnskap om den norske humanitære innsatsen og innretningen av utviklingshjelpen.

Mål

- Solid kunnskap om Norges rolle i utviklingspolitiske spørsmål og om bistandens resultater
- Skape engasjement og debatt om bistand, utviklingsspørsmål og humanitære satsinger og globale problemstillinger

Kap.160, post 01 Sivilt samfunn og demokratiutvikling, driftsutgifter	2017
Kampanjer	7 521
Bistandsaktuelt	5 381
Arrangementer, inkl. Noradkonferansen og Norad Policy Forum	1 369
Publikasjoner, inkl. resultatrapporten	2 167
norad.no, filmer, sosiale medier	1 769
Annet	881
Samlet regnskap (1000 kroner)	19 088

Rapport 2017

Gjennom arrangementer, Statistikkportalen, Resultatportalen, fagsider og landsider på norad.no bidro Norad med omfattende resultatformidling og informasjon om norsk utviklingssamarbeid.

Norad arrangerte selv, eller var medarrangør på, en rekke arrangementer gjennom året. En oversikt over disse er gitt i vedlegg.

Norad-konferansen fant sted 11. desember. Tema for konferansen var sivilt samfunn. Om lag 600 personer deltok på konferansen. Alle påmeldte deltakere fikk tilgang til en app med program og informasjon om konferansen. På konferansen ble Norads resultatrapport lansert, og resultatene ble diskutert blant norske politikere. Norads resultatrapport i 2017 viser eksempler på resultater av norsk bistand til kapasitetsutvikling av offentlig sektor. Ved siden av de kommunikasjonsmessige aspektene ved rapporten, er den en viktig del av resultatarbeidet i Norad og for UD, KLD og ambassadene.

I Norad har en flerårig kampanjesatsing knyttet til bærekraftsmålene. Målet til kampanjen er at bærekraftsmålene skal løftes ut fra lukkede toppmøter og ut til befolkningen. Noen viktige

virkemidler i kampanjen i 2017 har vært flere filmer som til sammen har hatt 3 millioner visninger og to nattevandringer for bærekraftsmålene, en til Gaustatoppen og en i Bodø, med til sammen over 12 000 deltakere.

Det ble produsert flere korte filmer om resultater av bistand. Blant disse er filmer i tilknytning til resultatrapporten for 2017, og en film for hvert av de 17 bærekraftsmålene. Filmene ble benyttet i tilknytning til konferanser og brukt i sosiale medier.

Fagbladet Bistandsaktuelt hadde et opplag på 19 500 eksemplarer og kom ut med 7 nummer i 2017.

Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering

Post 01 Driftsutgifter

Tildeling: 49,5 mill. kroner

Om lag 13,8 mill. kroner ble benyttet til å dekke kjøp av tjenester til evalueringsvirksomheten. Det legges frem en egen årsrapport for evalueringsvirksomheten. Den øvrige tildelingen ble benyttet til kjøp av konsulenttjenester knyttet til utviklings- og forvaltningsfaglige oppdrag innen hele det utviklingspolitiske feltet. En betydelig del ble benyttet til konsulenttjenester innen Fisk for utvikling, landbruk og miljø, ren energi, olje for utvikling og global helse.

Vedlegg 1: Norads rapporter, studier mv. i 2017

Hvor	Type dokument	Gjennomført av	Tittel
Årsrapporter			
	Årsrapport	Norad	Årsrapport 2017 Likestilling for utvikling LIKE-programmet
	Årsrapport	FAFO	NORHED. The Norwegian Programme for Capacity Development in Higher Education and Research for Development. Results 2015
	Årsrapport	Norad	Annual report 2016/2017: Evaluation of Norwegian Development Cooperation: Prerequisites for learning
	Årsrapport	Norad	Oppsummeringsrapport 2016: Varslingsteamets arbeid med økonomiske misligheter
	Årsrapport	Norad	Evalueringsavdelingens årsrapport 2016-2017: Forutsetninger for læring
	Årsrapport	Norad	The Oil for Development Programme: Annual Report 2016
	Årsrapport	Norad	Norads årsrapport 2016. Vedlegg: Rapport 2016 Tilskuddsmidler tildelt Norad under UDs ansvarsområde
Region/land			
Afghanistan	Rapport	Eksterne konsulenter	A Question of Implementation. Strategies for supporting the Women, Peace and Security Agenda in Afghanistan
Bhutan	Rapport	Norad	Norwegian Energy Cooperation with Bhutan
DR Kongo, Sør-Sudan	Gjennomgang	Norad og ekstern konsulent	Final review of the 'Civil society-led conciliation, LRA demobilization and peacebuilding' project 2011-15
Egypt	ARROW	Ikhytar for Gender	Bodily Integrity in the Family System in Egypt: Perspective from young people
Etiopia	Gjennomgang	Training, Consultancy and Research PLC og Norad	Independent Mid-Term Review of Institutional Collaboration between Hawassa and Mekelle Universities and the Norwegian University of Life Sciences
Gabon og DR Kongo	Studie		Feasibility Study – Central African Forest Initiative Incubator/Accelerator
Jordan, Libanon, Somalia, Sør-Sudan	Evaluering	The Konterra Group	Realising Potential: Evaluation of Norway's Support to Education in Conflict and Crisis through Civil Society Organisations
Kenya Uganda	Gjennomgang	Carnegie Consult	

Kina	Gjennomgang		Samarbeid mellom MD og kinesiske miljømyndigheter om forvaltning av planlagt Giant Panda National Park
Kina	Norads samlede rapporter	Norad og eksterne konsulenter	Demonstration of Post-earthquake Ecological Restoration and Capacity Building in Ya'an Area, China
Malawi	Syntesestudie	Chr. Michelsens Institutt (CMI)	Country Evaluation Brief: Malawi
Mosambik	Gjennomgang	Multiconsult	Mosambik-Norge. 40 år med energisamarbeid
Myanmar	Gjennomgang	Sweco	Review of technical Assistance program, Phase I, 2014-2018 between Norwegian Water resources and Energy Directorate (NVE) and Ministry of Electricity and Energy (MOEE), republic of the Union of Myanmar
Myanmar	Syntesestudie	Particip GmbH/ Menon Economics	Country Evaluation Brief: Myanmar
Nepal	Syntesestudie	Particip GmbH/ Menon Economics	Country Evaluation Brief: Nepal
Norway	Overview	NVE/Norad	Overview over Norway's Electricity history
Palestina	Gjennomgang	SCANTEAM	Preparing for Peace Review of the Church of Norway's Inter-Religious Dialogue in Israel/Palestine 1995-2017
Palestina	Gjennomgang	SCANTEAM og Asad Awashra	Review of Norwegian Budget Support to the Palestinian Authority 2010-2017
Palestina	Syntesestudie	Chr. Michelsens Institutt (CMI)	Country Evaluation Brief: Palestine
Somalia	Syntesestudie	CMI/Overseas Dev. Institute (ODI)	Country Evaluation Brief: Somalia
Sør Sudan	Gjennomgang	BDO	Report on Organisational Review of the University of Juba
Tanzania	Gjennomgang	SWECO	End-review of Capacity Building and Emergency Repair of Hydropower Plants
Tanzania	Gjennomgang	Norconsult	Mid-term review on Maintenance in Zanzibar Electricity Cooperation
Tibet-Norge	Gjennomgang	NIBR	Review of the Network for University Co-operation Tibet-Norway
Zambia	Rapport	Ekstern konsulent	Norge i Zambia gjennom femti år
Øst-Afrika	Gjennomgang	Carnegie Consult	Mid-term review of the VOXTRA EAST AFRICA AGRIBUSINESS FUND – Technical assistance facility. Final report
Globalt			
Global	Rapport	Norad	På bedringens vei. En beretning om Norges globale helseinnsats fra tusenårsmål til bærekraftsmål

Global	Resultatrapport	Norad	Resultatrapport 2017: Kunnskap mot fattigdom
Global	Syntesestudie	AECOM	Norway's International Climate and Forest Initiative: Lessons learned and recommendations
Global	Evaluering	AECOM	Real-time evaluation of Norway's International Climate and Forest Initiative. Empowerment of indigenous peoples and forest dependent local communities through support to civil society organisations
Global	Evaluering	Opinion, UiO, HiOA og Norad	Monolog eller dialog? Evaluering av informasjons- og kommunikasjonsvirksomhet i norsk bistands- og utviklingspolitikk
Global	Rapport	Norad	Rising to the challenge. Results of Norwegian education aid 2013-2016
Global	Studie	ODI og CMI	How to engage in long-term humanitarian crises: a desk review
Global	Rapport	Norad	The Clean Energy Initiative 2007 - 2015
Global	Rapport	Norad	Samlet rapport for gjennomføringen av strategien for Matsikkerhet i et klimaperspektiv (2013-2015)
Global	Evaluering	Itad og CMI	The Quality of Reviews and Decentralised Evaluations in Norwegian Development Cooperation
Global	Årsrapport	FAFO	NORHED. The Norwegian Programme for Capacity Development in Higher Education and Research for Development. Results 2015
Global	Rapport	INTERPOL og North Atlantic Fisheries Intelligence Group	Chasing Red Herrings – flags of convenience, secrecy and the impact on fisheries crime law enforcement
Global	Gjennomgang	Technopolis group	Mid-term Review of the Norwegian Programme for Capacity Development in Higher Education and Research for Development (NORHED)
Global	Artikkelserie og spesialnummer	Norad	Global Health and Sustainable Development: Norwegian Perspectives
Global	Gjennomgang	KPMG og Menon	Mid-term review of Norad's support to World Maritime University
Global	Studie	Norad	Hva er sårbarhet?
Global	Gjennomgang	The governance group	End Review of EnPe I and Mid-Term Review of EnPe II
Global	Resultatrapport	Norad	Results Report 2016. Civil society
Global	Håndbok	SCANTEAM	Guide to Norwegian Aid Management

Vedlegg 2: Norads verv i styrer, arbeidsgrupper mv.

Forum	Tema	Norads deltakelse (periode)
African Development Partnership	Investeringer, utvikling	Representant i styringskomité
African Digital Alliance	Digital health	Medlem av Advisory Board 2017-2018
Alliance for Health Policy and Systems Research (AHP SR)	Spesialprogram i WHO for Helsesystem- og policyforskning	Styremedlem (programstyre) 2017-2021
Amplify Change	Flegiverfond SRHR inkl FGM	Styremedlem (programstyre) 2018-2019
Association for Development of Education in Africa (ADEA)	Utdanningssatsing i Afrika	* Steering Committee: Styremedlem fra 2014 * Executive Committee: Styremedlem fra 2017
Bayer og Merck Volume Guarantee Oversight Boards	Volumgaranti P-stav	Medlem i 'oversight board' (programstyre) 2015-2018
Central African Forest Initiative (CAFI)	Klima og skog	Styremedlem (Chair)
CGIAR	Landbruksforskning	Styremedlem
Congo Basin Forest Fund	Klima og skog	Styremedlem
Countdown to 2030	Global health monitoring	Styremedlem (programstyre) 2015 -
Det globale fondet	Partnerskap for innsats mot HIV, tuberkulose og malaria	Styremedlem 2017 2019
Det grønne klimafondet (GCF)	Klimafinansiering	Delegasjonsmedlem styret
Donor Committee for Enterprise Development	Investeringer, utvikling	Representant i styringskomité
DRC National REDD+ Fund (FONAREDD)	Klima og skog	Styremedlem
E4D/SOGA-Employment and Skills for Eastern Africa	Internasjonalt styre	Medlem i styre og rådgivende forum 2015-2019
Education Cannot Wait (ECW)	Utdanning i krise og konflikt	* Medlem i strategiarbeidsgruppe * Medlem av arbeidsgruppe Risk Task Team 2018
European Initiative for Agricultural Research for Development (EIARD)	Landbruksforskning Regional Europa gruppe	Styremedlem
EnPe-programmet (energy and petroleum) 2013-2019	Støtte til kapasitetsutvikling til høyere utdanning og forskning	Styremedlem
ESTHER Alliansen	Helsepersonellutveksling	Styremedlem (programstyre) 2017 -
Ethiopia Multi Donor Trust Fund (MDTF)	Tilgang til finansiering for små og mellomstore bedrifter	Representant i styringskomité
EVA-forum	Nettverk for evaluering i staten	Medlem av arbeidsgruppe
Every Women Every Child (EWEC), High Level Steering Group	Styringsgruppe for EWEC initiativ, ledet av FNs generalsekretær	Utnevnt som Sherpa for utenriksministeren 2017-2018
Every Women Every Child (EWEC), Innovation Marketplace	Samarbeid om innovasjon	Medlem av Steering Committee (programstyre) 2016-2020
Forest Carbon Partnership Facility (FCPF)	Klima og skog	Styremedlem

Forest Investment Programme (FIP)	Klima og skog	Styremedlem
Global Alliance for Vaccines and Immunisation (GAVI)	* Vaksine, program og strategikomite * Audit and Finance Committee	* Programme & Policy Committee, medlem 2015-2019 * Audit and Finance Committee, observatør
Global Book Alliance	Styringsgruppe for utvikling av mulig global innsats på læremidler	Medlem i styringsgruppe fom. 2016
Global Energy Efficiency and Renewable Energy Fund	Fornybar energi	Medlem i investeringskomiteen
Global Environment Facility	Miljø og klimafond	Styremedlem
Global Financing Facility (GFF), Trust Fund Committee	Finansieringsmekanisme for reproductive, maternal, newborn, child and adolescent health (RMNCAH), Verdensbanken	* Trust Fund Committee, styremedlem 2017-2018 * Investors Group, komitémedlem 2017-2018
Global Green Growth Initiative (GGGI)	Grønn økonomi	* Styremedlem * Medlem i audit committee
Global Monitoring Report (GEM) Advisory Board	UNESCO - Gir råd om utviklingen av GEM Report 2016	Medlem av Advisory Board
Global Partnership for Education (GPE)	* Overordnet strategisk ledelse* Vurderer styringsstruktur og etiske retningslinjer* Vurderer søknader fra land som søker støtte fra GPE	* Styre, medlem siden 2002* Governance og Ethics Committee, medlem 2017-2019* Country Grant and Performance Committee, medlem 2017-2019
GLOBVAC Styre, Forskningsrådet	Global vaksine og helsesystem forskning for kvinners og barns helse, Forskningsrådet	* Brukerrepresentant i programstyre * Personlig vara
Global Polio Eradication Initiative (GPEI)	Polio Oversight Board	Observatør
Graça Machel Trust	Women in Media Network's Advisory Board	Observatør 2016 - 2018
Guyana REDD Investment Fund	Resultatbasert finansiering av skogbevaring	Styremedlem og sekretariat
Health Data Collaborative	WHO partnerskap om Helseinformasjonssystemer	Medlem i styringsgruppe (initiativ)
Human Reproductive Health (HRP), special research program	Spesialprogram i WHO. Human Reproductive Health Research, WHO / UNFPA/ UNDP/ UNICEF /WB	Styremedlem, programstyre 2018-2020
IMF South Sudan Macroeconomics Policies and Statistics	Naturressursforvaltning	Representant i styringsgruppe 2014-2018
IMFs Managing Natural Resources Wealth Trust fund	Naturressursforvaltning	Representant i styringsgruppe 2016-2021
InfoDev (Multi Donor Trust Fund)	Investeringer, utvikling	Representant i styringskomité
International Institute for Educational Planning (IIEP)/Protect Education from Insecurity and Conflict (PEIC) rådgivende gruppe	Gir råd om hvordan forebygging og konfliktsensitivitet kan integreres i utdanningssektoren gjennom sektorplaner og læreplaner	Medlem i rådgivende gruppe
Intosai Donor cooperation	Internasjonalt samarbeid, riksrevisjon	Representant i styret og arbeidsgruppe

Klimaforhandlingene	Klimafinansiering	Medlem av Norges delegasjon
Mobiles for Education Alliance		Medlem fom. oktober 2014
MOPAN (Multilateral Organisation Performance Assessment Network)	Uavhengige vurderinger av kvaliteten på systemer, prosedyrer og resultater i multilaterale organisasjoner	Norges representant i tekniske arbeidsgruppe
Nordic Microfinance Initiative (NMI)	Mikrofinans	* Medlem: investeringskomiteen * Chair: komité for teknisk assistanse
NORGLOBAL2	Forskningsprogram på fattigdom og utvikling i Forskningsrådet	Brukerrepresentant i styre og personlig vara
Norwegian Institute for Global Health (NIGH)	Koordinasjon, norsk global helseforskning	Observatørtør i styret 2017-2018
Norwegian Partnership Programme for Global Academic Cooperation (NORPART)	Akademiske partnerskap og studentmobilitet	Observatør i programstyret
OECD/DAC EvalNet	Nettverk for evaluering i OECD/DAC	Leder av nettverket fom 2017
Ozonfondet i Montrealprotokollen	Forurensing/klimagasser	Medlem i Executive Committee for EFTA-landene
Partnership for Action on Green Economy	Grønn økonomi	Medlem i Donor Steering Committee
Partnership for maternal, newborn and child health (PMNCH)	Partnerskap for mødre-, nyfødt- og barnehelse	Styremedlem 2013-2018 (programstyre) Varamedlem
PEFA-programmet	Offentlig finansforvaltning	Representant i styret
PISA for Development – International Advisory Group	Måling av læringsutbytte	Medlem 2014 - 2018
REACH - Results in Education for All Children	Styringsgruppe	Leder av Trust Fund Committee 2017-2019
Robert Carr Civil Society Network Fund (RCNF)	Flegiverfond, hiv, marginaliserte og sårbare grupper	Styremedlem (programstyre) 2016-2018
Safe Abortion Action Fund (SAAF)	Flegiverfond trygg og lovlig abort	Styremedlem (programstyre) 2017-2020
Senter for utvikling og miljø (SUM), UiO, Styre	Helse, utvikling og miljø	Styremedlem og varamedlem (programstyre) 2015 - 2018
SL@B Steering Committee	Saving Lives at Birth, innovasjon rundt fødsel, partnerskap	Medlem av styringsgruppe (programstyre) 2016-2020
Solutions for youth Employment	Sysselsetting for ungdom	Styremedlem
Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases (TDR)	Tropesykdomsforskning	Styremedlem (programstyre) 2017-2021
Strategy Advocacy Group of Experts on immunization	Ekspertgruppe knyttet til Gavi	Observatør -2020
Teacher Task Force	Utvikling av policy på lærere, bygge allianse for satsing på lærere, advocacy for lærere	Co-chair 2015-2019
The Inter-Agency Network for Education in Emergencies (INEE)	Utdanning i krise og konflikt	Medlem av Education Cannot Wait, arbeidsgruppe
Think Thank Initiative	Kapasitetsutvikling av forskningsinstitusjoner	Leder av Trust Fund Committee 2017-2019
UNAIDS/UNODC, Strategic Advisory Group (SAG)	Faggruppe knyttet til hiv, narkotikabruk og sprøytebruk i fengsel.	Medlem (formell rådgivende gruppe) i regi av UNAIDS/UNDOC 2017 -
UNFPA Supplies	Prevensjonsmidler og mødrehelseprodukter	* Medlem i styrekomité (programstyre) 2018 - 2020 * Donor Accountability Committee, medlem 2018 - 2020

UNITAID styre	Helsepartnerskap administrert av WHO, innovasjon og utvikling av nye produkter for forebygging, diagnostisering, og behandling av hiv, tuberkulose og malaria	* Styremedlem og varamedlem (Programstyre) 2016 - 2018 * Koordinator, arbeidsgruppe om governance
United Health Care 2030 (UHC)	Plattform for å koordinere arbeid mot UHC	Medlem av referanse gruppe 2017-2019
United Nations Girls' Education Initiative (UNGEI)	Jenters utdanning	Chair fom. 2015
UN-REDD	Klima og skog	Styremedlem
UN-REDD Vietnam	Klima og skog	Styremedlem
Verdensbanken - The Facility for Investment Climate Advisory Services (FIAS)	Investeringer, utvikling	Representant i styringskomité
Wealth Accounting and the Valuation of Ecosystem Services	Verdsetting av naturtjenester	Medlem i Steering Committee
WHO Technical Working Group	Community engagement for Women's, Children's and Adolescents' Health	Medlem i faglig arbeidsgruppe og core group
Women Deliver Advisory Group	Women and girls health, rights and well-beeing	Medlem i rådgivningsgruppe 2017-2019
Working Party on Development Finance Statistics (WP-STAT) i OECD	Bistandsstatistikk	Representerer Norge i WP-STAT hvor statistikkrapportering av bistandsforbruk og definisjonen av bistand (ODA) diskuteres.

Vedlegg 3: Konferanser, seminarer mv. arrangert av Norad/med Norad som medarrangør

Tema/tittel	Måned	Type arrangement	Sted	Evt. medarrangør
Book launch: Sustaining Peace: UN peace operations – lessons for Haiti	Januar	Boklansering		
Launching Seminar: NORHED Results Report 2015	Januar	Presentasjon av rapport	Norad	
Hvordan få god kvalitet på gjennomgangene i norsk bistand?	Februar	Lansering av evaluering	Norad	
Hvorfor lykkes reformtiltak i noen tilfeller og ikke i andre?	Februar	Norad Policy Forum, lansering av evalueringer	Norad	
Internasjonal dag mot kjønnslemlestelse av jenter	Februar	Markering av internasjonal dag	Norad	UD, JD, HOD og underliggende direktorater
What are the strengths and weaknesses of UNDP's work?	Februar	Presentasjon av evalueringer, med fokus på anti-korrupsjon	Norad	UD og UNDP Nordic Office
Hvorfor bistanden må endres og hvordan?	Februar	Norad Policy Forum		
EWEC: Panel on climate-induced humanitarian settings affecting women's, children's and adolescent's health	Februar	Innlegg og paneldebatt	New York	Norad faglig bidragsyter. Formell arrangør: FN – del UAE NYC, EWEC/EOSG
Hvordan skaper FNs bærekraftsmål nye forretningsmuligheter	Mars	Næringslivets konferanse for internasjonalisering og utvikling i 2017	NHO, Oslo	NHO, Norfund og Innovasjon Norge
Norsk energibistand 2007-15	Mars	Miniseminar	Norad	
Norge 50 år i Zambia – hva skjedde	Mars	Erfaringsseminar	Norad	
Hvordan bør man jobbe i langvarige humanitære kriser?	Mars	Rapportlansering og diskusjon om prinsipper	Norad	
Mer makt til lokale organisasjoner?	Mars	Norad Policy Forum	Norad	
UNPD's Human Development Report	Mars	Lansering	Norad	UNDPs nordiske kontor og UD
EWEC: Everywhere side event: Delivering integrated education and health services in humanitarian situations	Mars	Sidearrangement under Kvinnekommisjonen, innlegg og paneldebatt	New York	Norad faglig bidragsyter. Formell arrangør: FN – del UAE NYC, EWEC/EOSG
Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk	April	Diskusjon og lansering av utviklingsmeldingen	Norad	UD

Energisamarbeidet med Bhutan	April	Lansering av rapport	Norad	Ambassaden i India
A gender perspective on demography and conflicts	April	Presentasjon av resultater og anbefalinger	Norad	Forskningsrådet og UD
Palmeolje, biobrensel og tropisk skogland	April	Dokumentarfilm og debatt	Norad	
Energiseminar for delegasjoner fra Mosambik og Nepal	April og juni	Seminar	Norad	
Møte om kvinner, fred og sikkerhet i Afghanistan	Mai	Møte med norske sivilsamfunnsorganisasjoner	Norad	
Hva har vi lært fra evalueringene det siste året?	Mai	Evalueringsavdelingens årsrapport: Diskusjon om funn og lærdommer	Norad	
Søkeseminar for Norads næringslivsordninger	Mai	Seminar om hvordan søke på Norads næringslivsordninger	Norad	
Nytter bistanden til Somalia?	Mai	Lansering av Country Evaluation Brief	Norad	
Leave no-one behind in the Sustainable Development Goals – Equity, gender and human rights policy to practice	Mai	Offisielt sidemøte til Verdens helseforsamling	Genève	Samarbeid med Canada, Chile, Indonesia, Mongolia, Mosambik, Nepal, Spania
Lærdommer for fremtidig bistand til Malawi	Juni	Lansering av Country Evaluation Brief	Norad	
Styrking av urfolks rettigheter – hvorfor og hvordan	Juni	Presentasjon av følgeevaluering av regjeringens klima- og skoginitiativ	KLD	
Erfaringer med bistand til Palestina	Juni	Lansering av Country Evaluation Brief	Norad	
EWEC: Everywhere side event: Women, Children, Adolescents, and Disability in Humanitarian Emergencies	Juni	Innlegg og paneldebatt	New York	Norad faglig bidragsyter. Formell arrangør: FN – del UAE NYC, EWEC/EOSG
Landmøte: Colombia	August	Ambassadøren redegjør	Norad	
Landmøte: Sør-Sudan	August	Ambassadøren redegjør	Norad	
Landmøte: Malawi	August	Ambassadøren redegjør	Norad	
Landmøte: Afghanistan	August	Ambassadøren redegjør	Norad	
Landmøte: Mosambik	August	Ambassadøren redegjør	Norad	
Landmøte: Myanmar	August	Ambassadøren redegjør	Norad	
Landmøte: Knya og Somalia	August	Ambassadøren redegjør	Norad	
Landmøte: Etiopia	August	Ambassadøren redegjør	Norad	
Nattevandring til Gaustatoppen	August		Gaustatoppen	Tinn Kommune og den norske Turistforening
Landmøte: Mali	August	Ambassadøren redegjør	Norad	
Landmøte: Tanzania	August	Ambassadøren redegjør	Norad	
Monolog eller dialog	August	Lansering av evaluering og diskusjon om innretningen av informasjon og	Norad	

		kommunikasjon i utviklingspolitikken		
Nattevandring til Keiservarden	September	Vandring	Bodø	Bodø Kommune og den norske Turistforening
Mental helse i bistanden	September	Orientering og debatt	Norad	
Det 3. internasjonale symposiet om fiskerikriminalitet	September	Bevisstgjøring og lansering av rapport 'chasing red herring – flags of convenience, secrecy and the impact on fisheries crime law enforcement'	UNODC, Wien	Interpol, UNODC, NFD/FFA
Universell tilgang til prevensjonsmidler og familieplanlegging	September	Miniseminar	Norad	Sex og Politikk
Seminar med norske NGOer om resultatrapport og resultater i utdanning	September	Erfaring og læring	Norad	
Education 2030 (UNGA)	September	Side Event på utdanning under UNGA	New York	FN
Utdanningskommisjonen	September	Avsluttende møte med kommisjonærene	New York	
Kontekstseminar Kenya	Oktober	Ofu-seminar	Norad	
Evaluation and Learning for International Sustainable Forest Initiatives	Oktober	2 dagers workshop	Norad	
Institusjonssamarbeid og kapasitetsbygging i Ren energi-initiativet	Oktober	Seminar	Holmsbu	UD
Hvordan skal vi løse læringskrisen?	November	Presentasjon av Verdensbankens flaggskiprapport for 2018	Norad	UD
Natur for utvikling	November	Hvordan FNs utviklingsprogram fremmer utvikling og beskytter miljøet	Norad	
Konsultasjon: Implementering av nye strategier for Det globale fondet (GFATM) og Unitaid	November	Diskusjon om lærdommer og utfordringer	Norad	
Kontekstseminar om Myanmar	November	Heldagsseminar	Norad	
Mosambik og Norge – 40 år med energisamarbeid	November	Lansering av rapport og debatt		
Høring: Prinsipper for siviltsamfunn	November	Debatt	Norad	
Frokostmøte om frivillige organisasjoners utdanningsbistand i krise og konflikt	November	Lansering av evaluering	Norad	
Å respondere på flyktningkriser i utviklingsland: Hva kan vi lære av evalueringer?	Desember	Presentasjon av OECD's arbeid	Norad	OECD EvalNet

Frokostmøte om erfaringer med bistand til Myanmar	Desember	Lansering av Country Evaluation Brief	Norad	
Frokostmøte om erfaringer med bistand til Nepal	Desember	Lansering av Country Evaluation Brief	Norad	
Bistand i bærekraftsmålenes tid	Desember	Noradkonferansen 2017	Oslo, Radisson Blue Scandinavia Hotel	
High level Technical Meeting on Comprehensive Sexuality Education	Desember	Norge var vertskap for ekspertmøte om seksualitetsundervisning	Oslo	UNFPA, UD, Norad